

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการวิเคราะห์ภาพวาดระบายสีของเด็กกำพร้า อายุ 7 ถึง 9 ปี ในสถานสงเคราะห์ สังกัดกรมประชาสงเคราะห์ กระทรวงมหาดไทย ผู้วิจัยขอเสนอเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องตามลำดับดังนี้

1. เด็กกำพร้า
2. คุณค่าและความสำคัญของวิชาศิลปะศึกษา
3. ศิลปะสำหรับเด็กด้อยโอกาส
4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

เด็กกำพร้า

ความหมายของเด็กกำพร้า

หนังสือพจนานุกรมของต่างประเทศได้ระบุความหมายหรือคำจำกัดความคำว่า "เด็กกำพร้า" อย่างกว้าง ๆ และคล้ายคลึงกันว่า เด็กกำพร้า คือ เด็กที่พลัดพรากหรือสูญเสียบิดา มารดา ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งหรืออาจจะทั้งสองฝ่าย (Gurelnik, 1971 : 332 and Hornby, 1974 : 594) แต่ทางสมาคมสวัสดิการเด็กแห่งประเทศไทย (สมาคมสวัสดิการเด็กแห่งประเทศไทย อ้างถึงใน อุ๋นตา นพคุณ, 2532 : 56-58) ได้รวบรวมบทความที่เกี่ยวข้องพร้อมกับจำแนกเด็กกำพร้าออกเป็น 3 กรณี คือ

1. เด็กกำพร้าไร้ที่พึ่งโดยสิ้นเชิง ขาดพ่อแม่ ญาติพี่น้อง ที่จะให้การอุปถัมภ์เลี้ยงดู ในที่สุด เด็กเหล่านี้มักจะต้องเข้ามาอยู่ในความอุปการะของสถานสงเคราะห์

2. เด็กกำพร้าบิดา มารดา แต่ยังมีพี่น้อง หรือผู้ให้การอุปถัมภ์เลี้ยงดู ซึ่งอาจจะให้ความต้องการทางด้านร่างกายและจิตใจอย่างเพียงพอหรือดีกว่า

3. เด็กกำพร้าเทียม เป็นเด็กที่ยังคงมีบิดา มารดา แต่ขาดการตอบสนองอย่างเพียงพอในด้านความต้องการความรัก และความอบอุ่นจากบิดา มารดา

สาเหตุการเกิดเด็กกำพร้า

กองสงเคราะห์เด็กและบุคคลวัยรุ่น กรมประชาสงเคราะห์ (2530 : 1-2) ได้สรุปว่าสาเหตุการเกิดเด็กกำพร้า นอกจากการที่พ่อแม่เสียชีวิตไปนั้นเด็กกำพร้าจำนวนหนึ่งจะถูกทอดทิ้งด้วยสาเหตุดังต่อไปนี้คือ

1. ครอบครัวแตกแยก ซึ่งอาจจะเป็นไปในการหย่าร้าง แยกกันอยู่หรือละทิ้งฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง

2. ครอบครัวมีฐานะยากจน มีลูกมาก มีหัวหน้าครอบครัวเพียงคนเดียว หรือต้องพึ่งพาอาศัยญาติพี่น้อง

3. หัวหน้าครอบครัวหรือสมาชิกในครอบครัว เป็นโรคติดต่อเรื้อรัง ติดการพนัน สุรา ยาเสพติด พิการ ปัญญาอ่อน ต้องโทษจำคุก

4. สมาชิกในครอบครัวขาดความผูกพัน ขาดความรัก และความเข้าใจต่อกัน

ไม่ว่าเด็กจะเป็นกำพร้าด้วยสาเหตุใดก็ตาม เด็กมักจะไม่ได้มีความสุขในบ้านรู้สึกเบื่อหน่ายบ้านและพยายามหลบหนีออกจากบ้านมาใช้ชีวิตเร่ร่อนพร้อมกับกระทำทุกวิถีทางเพื่อความอยู่รอด จึงก่อพฤติกรรมที่เป็นปัญหา ทั้งต่อตนเอง และสังคมจนถึงขั้นกระทำผิดทางอาญา (วัลลภ ตั้งคณาภิรักษ์ 2531 : บทนำ)

จากการสัมภาษณ์เด็กในสถานสงเคราะห์ที่เคยใช้ชีวิตเร่ร่อนมาก่อน พบว่า ส่วนใหญ่มักจะเกาะกลุ่มกับเด็กที่โตกว่าและดำเนินชีวิตด้วยการขอทาน รับจ้างเก็บเศษอาหารตามตลาดสดหรือร้านอาหารรับประทาน บางรายก็ดำเนินชีวิตในทาง

ฉกชิงวิ่งราว สถานที่อาศัยหลักบนอนส่วนใหญ่ คือ สวนสาธารณะ ท้องสนามหลวง
ใต้สะพานลอย บางรายอาศัยวัดเป็นที่พึ่ง แต่ก็อยู่ได้ไม่นาน เนื่องจากมีปัญหา
พระหรือลูกศิษย์ในวัด นอกจากนี้ เด็กส่วนใหญ่ยังยอมรับว่าตนคุ้นเคยและได้ลอง
เล่นยี่สิบสี่ชั่วโมงติดประเภทบุรี กัญชา มาแล้ว (สถานสงเคราะห์เด็กชาย
บ้านปากเกร็ด, 7 ตุลาคม 2534 : สัมภาษณ์)

ประเด็นสำคัญอีกประการหนึ่งที่รับทราบกันอยู่เสมอก็คือ เด็กเหล่านี้มักถูก
เอารัดเอาเปรียบ ถูกล่อลวงจนตกเป็นเหยื่อและเป็นเครื่องมือในการทำมาหากินของ
บุคคลและสังคมนอก ๆ ข้างที่ขาดมนุษยธรรมเห็นแก่ได้ มุ่งหวังเฉพาะผลประโยชน์
ส่วนตัว สาเหตุที่เป็นเช่นนี้เนื่องมาจากเด็กยังเยาว์วัยนัก สมควรจะได้รับโอกาส
ทางการศึกษา ตลอดจนได้รับการชี้แนะทางที่ถูกต้องเหมาะสม ในทางตรงข้าม
เด็กเหล่านี้กลับเป็นผู้สูญเสียโอกาสอันมีค่าของชีวิตช่วงหนึ่งไปอย่างน่าเสียดาย

ด้วยเหตุนี้ การศึกษาจึงเป็นสิ่งจำเป็น และมีความสำคัญต่อเด็กเหล่านี้
เป็นอย่างยิ่งทุก ๆ ฝ่าย ทั้งภาครัฐบาลและเอกชนจึงต้องริบดำเนิการกำหนด
รูปแบบการให้บริการทางการศึกษาที่เหมาะสม มุ่งฟื้นฟูสภาพร่างกายและจิตใจ
รวมทั้งปกป้องคุ้มครองเด็กจากการถูกเอารัดเอาเปรียบ (ธรรมรักษ์ การพิศิษฐ์
2523 : 183)

การดำเนินงานเกี่ยวกับปัญหาเด็กและเยาวชนของภาครัฐบาล

จากความสำคัญของสภาพปัญหาดังกล่าว กรมประชาสงเคราะห์ในฐานะ
ตัวแทนของภาครัฐบาล ซึ่งเป็นหน่วยงานหลักที่จะต้องรับผิดชอบดำเนินงานในเรื่องนี้
ได้มีนโยบายเกี่ยวกับการดำเนินงานด้านการสงเคราะห์ด้วยการป้องกัน ฟื้นฟู และ
พัฒนาเด็กทั้งที่ประสบและไม่ประสบปัญหาเดือดร้อน ให้สามารถช่วยตนเองและสังคม
ได้โดยมอบหมายให้กองสงเคราะห์เด็กและบุคคลวัยรุ่นทำหน้าที่หลักในการสงเคราะห์
และพัฒนาเด็ก (สมศรี กันธมาลา 2533 : 199)

กองสงเคราะห์เด็กและบุคคลวัยรุ่นได้ดำเนินงาน ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2483 มีวัตถุประสงค์ดังนี้ คือ

1. ให้การสงเคราะห์ และคุ้มครองสวัสดิภาพแก่เด็กที่ครอบครัวประสบปัญหาเดือดร้อนในด้านต่างๆ ทั้งราชอาณาจักร
2. ให้การอุปการะเลี้ยงดูให้การศึกษาด้านสามัญ และด้านการฝึกอาชีพ จัดหางานให้ทำเพื่อมีอาชีพเลี้ยงตัวต่อไป
3. ให้การฟื้นฟูสมรรถภาพเด็ก ที่อยู่ในความรับผิดชอบ ด้วยการฟื้นฟูสมรรถภาพ 4 ด้าน คือ ด้านการแพทย์ การศึกษา สังคมและอาชีพ เพื่อให้เด็กสามารถช่วยเหลือตนเองและดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้โดยปกติสุข
4. คุ้มครองป้องกัน และแก้ไขปัญหาเด็กที่ตกเป็นเครื่องมือในการแสวงหาผลประโยชน์ โดยบุคคลที่กระทำการอันมิชอบด้วยกฎหมาย และกระทำการทารุณกรรมต่อเด็ก รวมทั้งดูแลแก้ไขเด็กที่มีปัญหาด้านความประพฤติ

การอุปการะเด็กในรูปสถานสงเคราะห์นั้น สมศรี กันธมาลา, (สมศรี กันธมาลา, 2533 : 198) อธิบัตินกรมประชาสงเคราะห์ กล่าวว่า กรมประชาสงเคราะห์ จะดำเนินการช่วยเหลือแก่เด็กกำพร้าถูกทอดทิ้งในขั้นต้นก่อน คือพยายามจัดหาครอบครัวอุปถัมภ์ (Foster Home) หรือจัดหาบิดา มารดาบุญธรรม (Adoptive Parents) ให้กับเด็ก เพื่อให้เด็กได้มีชีวิตอยู่กับครอบครัวตามความต้องการขั้นพื้นฐานที่เด็กควรจะได้รับ

ครอบครัวอุปถัมภ์ (Foster Home) เป็นบริการฝากเลี้ยงเด็กตามบ้าน ดำเนินการโดย ฝ่ายสงเคราะห์เด็ก กองสงเคราะห์เด็กและบุคคลวัยรุ่น กรมประชาสงเคราะห์ มีหน้าที่จัดหาครอบครัวทดแทนชั่วคราวให้กับเด็กโดยจะต้องดำเนินการให้เป็นไปตามระเบียบของกรมประชาสงเคราะห์ ว่าด้วยการสงเคราะห์เด็กแบบครอบครัวอุปถัมภ์ พ.ศ. 2528 คือ ดำเนินการตรวจสอบและพิจารณาความเหมาะสมของครอบครัวที่จะรับเด็กไปอุปการะ รวมถึงตัวเด็กด้วยว่าเหมาะสมหรือไม่ (พิมพ์มิล 2532 : 48-49)

บิดา มารดาบุญธรรม (Adoptive Parents) เป็นบริการจัดหาบิดา มารดาหรือครอบครัวถาวรให้กับเด็ก ดำเนินงานโดยศูนย์อำนวยการรับเด็กเป็น บุตรบุญธรรม มีหน้าที่คุ้มครองสวัสดิภาพของเด็กที่จะเป็นบุตรบุญธรรม โดยคำนึงถึง ผลประโยชน์ของเด็กเป็นสำคัญ ป้องกันการค้าเด็กในรูปของการรับเด็กเป็น บุตรบุญธรรม และคุ้มครองสิทธิของบิดามารดาที่แท้จริง รวมทั้งผลประโยชน์ของ ผู้ขอรับเด็กเป็นบุตรบุญธรรม ตามพระราชบัญญัติการรับเด็กเป็นบุตรบุญธรรม พ.ศ. 2522 (วิลาศ อยู่ถนอม 2532 : 52-53)

สิ่งสำคัญของการจัดหาบิดา มารดาบุญธรรมให้กับเด็กก็คือ การเตรียม ความพร้อมให้กับเด็กและครอบครัวใหม่ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง เด็กกำพร้าที่ไม่เคยมี ชีวิตอยู่ในครอบครัวและถูกเลี้ยงดูมาใน "สถาบัน" ตั้งแต่เล็ก ๆ เด็กต้องการ กำลังใจและเวลาที่พร้อมใจ ปรับใจ ปรับพฤติกรรมเป็นอย่างมาก บิดา มารดา บุญธรรมต้องมีความเข้าใจและให้โอกาสเด็ก การส่งเด็กกลับคืน อาจจะเป็นเรื่อง เล็กน้อยสำหรับผู้ใหญ่ แต่หัวใจของเด็กจะแตกสลายมากเท่าใดกับความรู้สึกที่ตนเอง ถูกปฏิเสธ (การประชาสงเคราะห์ 2532 : 88) ดังนั้น การดำเนินงานในเรื่องนี้ จำเป็นจะต้องกระทำอย่างรอบคอบ และระมัดระวังเป็นพิเศษเพื่อป้องกันไม่ให้เกิด ปัญหาดังกล่าว

อย่างไรก็ตาม หากเกิดปัญหาขึ้นและไม่สามารถช่วยเหลือเด็กด้วยวิธีอื่นๆ ได้ กรมประชาสงเคราะห์ ก็จะดำเนินการขั้นสุดท้าย คือ รับเด็กเข้ามาอุปการะ ในสถานสงเคราะห์เด็ก

สถานสงเคราะห์เด็ก ที่กรมประชาสงเคราะห์ ได้จัดให้มีขึ้นนั้น แต่ละ ประเภทของการให้บริการจะคำนึงถึงความเหมาะสมในเรื่องเพศ วัย สภาพปัญหา ของเด็ก ซึ่งในปัจจุบัน กรมประชาสงเคราะห์ มีสถานสงเคราะห์เด็กในสังกัด 26 แห่ง ในปี 2533 ได้ให้การสงเคราะห์เด็กรวมทั้งสิ้น 9,870 ราย ดังนี้

1. สถานสงเคราะห์เด็กอ่อน ให้การอุปการะเด็กชาย-หญิง อายุตั้งแต่แรกเกิดถึง 5 ปี ที่กำพร้าหรือถูกทอดทิ้ง สถานสงเคราะห์ประเภทนี้มี 3 แห่ง รวมทั้งสถานสงเคราะห์เด็กอ่อนพิการทางสมองและปัญญาอีก 1 แห่งรวมเป็น 4 แห่ง ให้การสงเคราะห์เด็กในปี 2533 ทั้งสิ้น 1,659 ราย

2. สถานแรกรับเด็ก ให้การอุปการะเด็กชายหรือหญิงอายุ 7-18 ปี ที่ถูกส่งตัวมาเพราะเร่ร่อน พลาดหลงถูกทอดทิ้ง ประพฤติตนไม่สมควรแก่วัย ฯลฯ เพื่อวินิจฉัยเคราะห์เด็กแต่ละรายก่อนพิจารณาช่วยเหลือด้วยวิธีการที่เหมาะสมต่อไป อาทิ ส่งคืนบิดามารดา ผู้ปกครอง ส่งไปสถานสงเคราะห์เด็กประเภทอื่น เป็นต้น ปัจจุบันมีสถานแรกรับเด็กชายและหญิงรวม 4 แห่ง ในปี 2533 ได้ให้การสงเคราะห์เด็ก จำนวน 1,650 ราย นอกจากนี้ในสถานแรกรับเด็กดังกล่าวยังได้ให้การสงเคราะห์เด็กอ่อนด้วยจำนวน 301 ราย รวมเด็กที่ได้รับการสงเคราะห์ในสถานแรกรับเด็กทั้งสิ้น 1,951 ราย

3. สถานสงเคราะห์เด็ก ให้การอุปการะเด็กชายหรือหญิงอายุตั้งแต่ 5-18 ปี และเน้นให้การศึกษาทั้งสายสามัญและการฝึกอาชีพในสถานสงเคราะห์ เช่น ช่างตัดเย็บเสื้อผ้า ช่างตัดผม ช่างเครื่องยนต์ ช่างเสริมสวย ฯลฯ ขณะนี้มีสถานสงเคราะห์เด็กทั้งชายและหญิง รวม 14 แห่ง ในปี 2533 ได้ให้การสงเคราะห์เด็กจำนวน 3,967 ราย นอกจากนี้ในสถานสงเคราะห์เด็กดังกล่าวยังได้ให้การสงเคราะห์เด็กอ่อน จำนวน 298 ราย รวมเด็กที่ได้รับการสงเคราะห์ในสถานสงเคราะห์เด็กทั้งสิ้น 4,265 ราย

4. สถานคุ้มครองสวัสดิภาพเด็ก เพื่อคุ้มครองสวัสดิภาพและให้การฝึกอาชีพสาขาต่าง ๆ รวมทั้งการอบรมเลี้ยงดูแก่เด็กชายอายุ 12-18 ปี ที่มีปัญหาความประพฤติและไม่ได้ศึกษาต่อหรือต้องออกจากโรงเรียนกลางคัน ปัจจุบันสถานคุ้มครองสวัสดิภาพเด็กมี 2 แห่ง ในปี 2533 ให้การสงเคราะห์เด็ก 819 ราย นอกจากนี้ยังให้การสงเคราะห์เด็กหญิง จำนวน 98 ราย รวมเด็กที่ได้รับการสงเคราะห์ในสถานคุ้มครองสวัสดิภาพทั้งสิ้น 917 ราย

5. สถานสงเคราะห์เด็กพิการ รับผิดชอบการอุปการะเด็กชายและหญิงที่มีความพิการทางกาย หรือทางสมอง และปัญญาที่มีอายุระหว่าง 5-18 ปี และกำพร้าไร้ที่พึ่งหรือครอบครัวไม่อาจเลี้ยงดูได้ด้วยเหตุจำเป็น บริการที่สำคัญคือ การฟื้นฟูสมรรถภาพ

การให้การศึกษาและการฝึกอาชีพแก่เด็ก เพื่อพัฒนาศักยภาพให้สามารถช่วยเหลือตนเองได้ สถานสงเคราะห์ประเภทนี้มี 2 แห่ง ในปี 2533 ให้การสงเคราะห์แก่เด็กจำนวน 1,078 ราย(รายงานประจำปี กรมประชาสงเคราะห์ 2534 : 26-28)

ในที่นี้จะกล่าวถึงเพียงเฉพาะสถานสงเคราะห์เด็กประเภทที่ 3 ซึ่งมีความเกี่ยวข้องโดยตรง อันได้แก่ สถานสงเคราะห์เด็กชาย บ้านปากเกร็ด และสถานสงเคราะห์เด็กหญิง บ้านราชวิถี

สถานสงเคราะห์เด็กชาย บ้านปากเกร็ด

การจัดตั้งสถานสงเคราะห์เด็กชาย บ้านปากเกร็ด มีวัตถุประสงค์เพื่อให้การสงเคราะห์เด็กชายอายุระหว่าง 7 ถึง 18 ปีซึ่งเป็นเด็กกำพร้า อนาคต เร่ร่อน จรจัด พลัดหลง ครอบครัวแตกแยกหรือฐานะยากจน ประพฤติตนไม่สมควรแก่วัย

ประวัติความเป็นมา

สถานสงเคราะห์เด็กชาย บ้านปากเกร็ด เริ่มดำเนินการมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2484 ตั้งขึ้นตามประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 294 ลงวันที่ 27 พฤศจิกายน 2515 ที่กำหนดให้อธิบดีกรมประชาสงเคราะห์ มีอำนาจจัดตั้งสถานแรกรับเด็ก สถานรับเลี้ยงเด็ก สถานสงเคราะห์เด็ก สถานคุ้มครองสวัสดิภาพเด็กและสถานแนะแนวปัญหาเด็กและครอบครัวได้ตามความจำเป็น

สถานสงเคราะห์เด็กชาย บ้านปากเกร็ด ตั้งอยู่ที่ เลขที่ 2 หมู่ 1 ตำบลบางตลาด อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี (สถานสงเคราะห์เด็กชาย บ้านปากเกร็ด : เอกสารแผ่นพับ)

วิธีการดำเนินงาน

1. บริการด้านการเลี้ยงดู โดยจัดให้มีที่อยู่อาศัย อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ยารักษาโรค และสิ่งของเครื่องใช้ที่จำเป็นตามความเหมาะสม นอกจากนี้ได้จัดให้มี พ่อบ้านคอยดูแลความเป็นอยู่ของเด็กประจำอาคารนอน (อาคารละ 2 คนต่อเด็ก 50 คน)
2. บริการด้านการรักษาพยาบาล และอนามัย
3. บริการด้านการศึกษา และฝึกวิชาชีพ
4. บริการด้านสังคมสงเคราะห์ และจิตวิทยา

สถานสงเคราะห์เด็กหญิง บ้านราชวิถี

การจัดตั้งสถานสงเคราะห์เด็กหญิง บ้านราชวิถี มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ ความอุปการะเด็กหญิงอายุระหว่าง 5-18 ปี และเด็กชายอายุ 5-7 ปี ที่ตกอยู่ใน สถานสมควรได้รับการสงเคราะห์และคุ้มครองสวัสดิภาพ

ประวัติความเป็นมา

พระอัครชายาเธอ พระองค์เจ้าสายสวลีภิรมย์ ในรัชการที่ 5 (พระวิมาดาเธอ กรมพระสุทธาสินีนาฏ) ได้ทรงจัดตั้งโรงเลี้ยงเด็กกอนาถาขึ้นที่ ตำบลสวนมะลิ เมื่อ พ.ศ. 2433 ต่อมา จอมพล ป.พิบูลสงคราม ได้ขอ พระราชทานที่ทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ ที่ตำบลทุ่งพญาไท ถนนราชวิถี จัดตั้งเป็น โรงเรียนชาติสงเคราะห์ขึ้น โดยสมเด็จพระพันวัสสาอัยยิกาเจ้า เสด็จมาทรงเปิด เมื่อวันที่ 24 มิถุนายน 2484

และในปี พ.ศ. 2492 ทางกรมประชาสงเคราะห์ ก็รับมาดำเนินการต่อ ซึ่งปัจจุบันก็คือ สถานสงเคราะห์เด็กหญิง บ้านราชวิถี ตั้งอยู่ที่ 253 ถนนราชวิถี เขตพญาไท กรุงเทพฯ (สถานสงเคราะห์เด็กหญิง บ้านราชวิถี : เอกสารแผ่นพับ)

วิธีการดำเนินงาน

1. บริการด้านการเลี้ยงดู โดยจัดให้มีที่อยู่อาศัย อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ยารักษาโรค และสิ่งของเครื่องใช้ที่จำเป็น จัดให้มีพี่เลี้ยงหรือแม่บ้านคอยดูแลความเป็นอยู่ประจำบ้านพัก (บ้านพักละ 1 คนต่อเด็ก 20 ถึง 25 คน)
2. บริการด้านการรักษาพยาบาล และอนามัย
3. บริการด้านการศึกษา และฝึกวิชาชีพ
4. บริการด้านสังคมสงเคราะห์

กรมประชาสงเคราะห์จัดตั้งสถานสงเคราะห์ทั้งสองแห่งขึ้นโดยมุ่งหวังที่จะให้เด็กได้รับการพัฒนาทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม และสติปัญญาด้วยการเลี้ยงดู ช่วยแก้ไขปัญหา ให้การศึกษาทั้งสายสามัญและการฝึกอาชีพโดยเน้นให้เด็กในอุปการะของสถานสงเคราะห์ ได้มีโอกาสออกมาศึกษาร่วมกับเด็กทั่วไปในระบบโรงเรียนเพื่อให้เด็กในอุปการะได้รับประสบการณ์และสัมผัสกับสิ่งแวดล้อมภายนอก เมื่อเด็กเหล่านี้สำเร็จการศึกษาทางกรมประชาสงเคราะห์ก็จะรับภาระจัดหางานให้ทำอีกด้วย (สมศรี กันธมาลา 2533 : 198-201)

การดำเนินงานเกี่ยวกับปัญหาเด็กและเยาวชนของภาคเอกชน

การช่วยเหลือเด็กนั้น ได้รับความร่วมมือจากหลายฝ่าย คือ นอกจากการดำเนินงานของภาครัฐบาลซึ่งจัดโดยกรมประชาสงเคราะห์แล้ว เอกชนก็มีส่วนในการดำเนินงานเกี่ยวกับเรื่องนี้เช่นเดียวกัน โดยอยู่ภายในความควบคุมดูแลของกรมประชาสงเคราะห์ ซึ่งในปี 2533 กรมประชาสงเคราะห์ ได้ส่งเสริมและควบคุมดูแลสถานรับเลี้ยงเด็กเอกชน รวม 999 แห่ง (กรุงเทพมหานคร 465 แห่ง และต่างจังหวัด 534 แห่ง) มีเด็กที่ได้รับบริการ 47,999 ราย (กรุงเทพมหานคร 18,135 ราย และต่างจังหวัด 29,864 ราย) ส่วนสถานสงเคราะห์เด็กเอกชนมีจำนวน 28 แห่ง (กรุงเทพมหานคร 11 แห่ง และต่างจังหวัด 17 แห่ง) มีเด็กที่

รับบริการ 4,340 ราย (กรุงเทพมหานคร 675 ราย ต่างจังหวัด 3,665 ราย)
(รายงานประจำปี กรมประชาสงเคราะห์ 2534 : 30)

ภาคเอกชนหลาย ๆ แห่งมีนโยบายดำเนินงานเกี่ยวกับปัญหาเด็กและ
เยาวชน โดยจัดสรรงบประมาณส่วนหนึ่งเพื่อการพัฒนาเด็กและเยาวชน เช่น ทุนวิจัย
ทุนการศึกษา การฝึกอาชีพ ซึ่งเน้นเฉพาะเด็กและเยาวชนที่ด้อยโอกาส ดังนั้น
กิจกรรมที่จัดขึ้นจะสนองต่อความต้องการของเด็กและเยาวชนเท่านั้น เช่น
การให้ทุนการศึกษาแก่เด็กยากจน จะไม่คำนึงถึงผลการเรียนของเด็ก เนื่องจาก
เด็กยากจนจะมีผลการเรียนดีนั้นเป็นไปได้ยาก ซึ่งอุ้นตา นพคุณ (อุ้นตา นพคุณ
2532 : 100-101) ได้เสนอแนะว่า การดำเนินงานในลักษณะที่ภาคเอกชนดำเนิน
อยู่นี้เป็นการให้บริการแบบรับมากกว่าแบบรุก และให้บริการในเขตเมืองมากกว่า
ออกไปบริการแบบป้องกันในพื้นที่อันเป็นตัวต้นเหตุที่เกิดปัญหา

นอกจากนี้ ลักษณะการดำเนินงานของภาคเอกชน โดยเฉพาะด้าน
การประสานงานเป็นนามธรรมมองไม่เห็นเด่นชัด อีกทั้งการดำเนินงานในเรื่อง
การประสานงานมีความยากลำบาก ซึ่งเกิดจากธรรมชาติความเป็นอิสระ และ
หลากหลายของภาคเอกชน ทำให้ไม่สามารถกระทำได้กว้างขวาง ครอบคลุมและ
สอดคล้องกับภาครัฐบาล (อุ้นตา นพคุณ เรื่องเดียวกัน : 101)

ด้วยเหตุนี้ จึงควรจะได้มีการทบทวนทั้งภาครัฐบาลและภาคเอกชน ที่จะได้
วางนโยบายและสนับสนุนร่วมกัน มีการวางแผนป้องกันแก้ไขเกี่ยวกับปัญหาเด็กและ
เยาวชนให้มากขึ้นกว่าปัจจุบันเพราะในอนาคตข้างหน้าการเปลี่ยนแปลงโครงสร้าง
ของประเทศทางเศรษฐกิจและสังคม จากประเทศกสิกรรมมาเป็นอุตสาหกรรม จะ
ทำให้เกิดการขยายตัวของตลาดแรงงาน และขาดแคลนที่อยู่อาศัย ขาดพื้นที่เพื่อ
กิจกรรมนันทนาการ รวมทั้งการบีบรัดทางเศรษฐกิจจะทำให้ครอบครัวขยายเปลี่ยน
เป็นครอบครัวเดี่ยว ครอบครัวแตกแยก และครอบครัวที่อยู่กินกันโดยไม่ถูกต้องตาม
กฎหมายจะเพิ่มขึ้น พ่อแม่จะมีโอกาสใกล้ชิดลูกน้อยลง จึงมีผลต่อสุขภาพจิตและ

พัฒนาการของเด็ก จำนวนเด็กถูกทอดทิ้งและถูกทารุณกรรมจะเพิ่มมากขึ้น เด็กจะมีพฤติกรรมเบี่ยงเบน เร่วร้อน ติดยาเสพติดกระทำตัวเป็นอาชญากรสูงขึ้น (ประสงค์ ตัจจินดา 2533 : 211-212)

พัฒนาการของเด็ก

พัฒนาการของมนุษย์นั้น จะเป็นกระบวนการต่อเนื่องตั้งแต่เริ่มปฏิสนธิ จนถึงวัยรุ่นตอนปลาย อวัยวะส่วนต่าง ๆ ของร่างกายก็จะพัฒนาถึงวุฒิภาวะสูงสุด มีแต่น้ำหนักและสติปัญญาเท่านั้น ที่แปรเปลี่ยนไปตามการดำเนินชีวิตของมนุษย์ โดยปกติแล้ว พัฒนาการเบื้องต้นในวัย 7 ถึง 9 ปี เป็นพัฒนาการในวัยเริ่มต้นที่สามารถฝึกฝนให้เกิดประสิทธิภาพได้ (พยอม อิงคตานุกุลณ์ 2524 : 6)

เนื่องจากวัยนี้เป็นวัยที่เด็กต้องเข้าโรงเรียนเป็นครั้งแรก ถือว่าเป็นการเริ่มต้นใหม่ จัดเป็นความเปลี่ยนแปลงครั้งสำคัญในชีวิตของเด็ก เด็กต้องพบ และ เรียนรู้กับสิ่งแวดล้อมรอบ ๆ กาย เด็กจำเป็นต้องปรับตัวมากขึ้น บิดา มารดา หรือ ผู้เกี่ยวข้องจึงควรได้รับทราบถึงพัฒนาการของเด็กวัยนี้ เพื่อจะได้ดูแลและฝึกฝนเด็ก อย่างถูกต้องเหมาะสม อันจะส่งผลให้เด็กได้พัฒนาตนไปสู่วัยผู้ใหญ่ที่สมบูรณ์

พัฒนาการของเด็กปกติอายุ 7 ถึง 9 ปี

สุชา จันทน์เอม (2527 : 120-128) ได้กล่าวถึงพัฒนาการด้านต่าง ๆ ของเด็กปกติอายุ 7 ถึง 9 ปี ไว้ดังนี้ คือ

1. พัฒนาการด้านร่างกาย เด็กวัยนี้จะมีพลังมากไม่ชอบอยู่นิ่ง ชอบทำกิจกรรมอย่างรวดเร็ว ร่างกายขยายออกทางส่วนสูงมากกว่าส่วนกว้าง
2. พัฒนาการด้านอารมณ์ เป็นวัยหัวเลี้ยวหัวต่อที่จะต้องปรับตัว อยากเป็นที่หนึ่ง ต้องการการยอมรับ รู้จักเห็นใจผู้อื่น ยอมรับและทำงานร่วมกับผู้อื่นได้

3. พัฒนาการด้านสังคมเป็นวัยที่ชอบเล่นกับเพื่อน บางครั้งจะมีการทะเลาะวิวาท ช่มชู้ เนื่องจากเด็กยังยึดถือตนเองเป็นใหญ่ อย่างไรก็ตาม การแสดงออกถึงความก้าวร้าว และแย่งชิง จะทำให้เด็กเรียนรู้การรักษาสิทธิของตนเป็นการก้าวไปสู่การพึ่งพาตนเอง สามารถพัฒนาตนเองให้อยู่ในระดับมาตรฐานทางสังคมต่อไป

4. พัฒนาการด้านสติปัญญา เด็กวัยนี้มีพัฒนาการทางด้านภาษาเจริญขึ้น มีความเข้าใจสิ่งต่างๆ รอบตัว รู้จักใช้เหตุผล ซึ่งวิรุณ ตั้งเจริญ (วิรุณ ตั้งเจริญ 2527 : 80-81) ได้เน้นให้เห็นอีกว่า ลักษณะโดยส่วนรวมของเด็กวัยนี้ มักจะชอบอยู่รวมกันเป็นกลุ่ม มีความต้องการเป็นส่วนหนึ่งของสังคม ต้องการแสดงความรู้สึกนึกคิดของตน มีความคิดฝันอยากเป็นโน่นเป็นนี่ตลอดเวลา ชอบเลียนแบบ

เด็กที่ได้รับการเลี้ยงดูภายในครอบครัวมีบิดามารดาและญาติพี่น้องคอยดูแลเอาใจใส่ มักจะไม่ประสบปัญหาในเรื่องพัฒนาการเท่าใดนัก ต่างกับเด็กที่ถูกทอดทิ้ง ไม่ได้รับการดูแลเอาใจใส่ เด็กเหล่านี้จะเป็นเด็กที่มีปัญหา และอาจจะกลายเป็นผู้ก่อปัญหาขึ้นได้ ซึ่งจากรายงานการวิจัยเรื่อง "สภาพการจัดการศึกษาพิเศษและการศึกษาสงเคราะห์ในประเทศไทย" ของกรมสามัญศึกษา (กรมสามัญศึกษา 84/2524 : 9) ระบุว่าปัญหาด้านพัฒนาการของเด็กกำพร้า มีผลทำให้เด็กมีความประพฤติกที่เบี่ยงเบนไปจากมาตรฐานทางสังคมเป็นอย่างมาก ปัญหานี้จึงเป็นปัญหาสำคัญอันดับแรกที่ต้องให้ความสนใจรีบดำเนินการแก้ไข โดยเร่งด่วน

โดยเฉพาะเด็กที่มีช่วงอายุระหว่าง 7 ถึง 9 ปี นั้น จะต้องเริ่มต้นเข้าโรงเรียน สมควรจะได้รับ การดูแลเอาใจใส่ในด้านพัฒนาการควบคู่ไปพร้อมกับการศึกษา ซึ่งอรนุช สวนศิลป์พงศ์ และหทัยรัตน์ โชติพานิช (8 กรกฎาคม 2534 : สัมภาษณ์) ได้กล่าวว่าปัญหาด้านพัฒนาการของเด็กกำพร้าเป็นปัญหาสำคัญที่สถานสงเคราะห์สังกัดกรมประชาสงเคราะห์ ได้ตระหนักถึงความจำเป็นเร่งรีบดำเนินการให้ความช่วยเหลือมาตลอดเวลา และเพื่อให้เห็นถึงความสำคัญของปัญหา จึงขอสรุปให้ทราบถึงพัฒนาการของเด็กกำพร้าอายุ 7 ถึง 9 ปี ในสถานสงเคราะห์สังกัดกรมประชาสงเคราะห์

พัฒนาการของเด็กกำพร้าอายุ 7 ถึง 9 ปีในสถานสงเคราะห์
สังกัดกรมประชาสงเคราะห์

อรนุช สวนศิลป์พงศ์ และหทัยรัตน์ โชติพานิช ได้สรุปถึงพัฒนาการของเด็ก
กำพร้าอายุ 7 ถึง 9 ปี ในสถานสงเคราะห์ สังกัดกรมประชาสงเคราะห์ ไว้ดังนี้

1. พัฒนาการด้านร่างกาย เด็กกำพร้าบางรายจะมีปัญหาในด้านการพูด
คือ พูดซ้ำและพูดไม่ชัด เนื่องจากมีความพิการเกี่ยวกับอวัยวะภายในปาก เช่น
เพดานโหว่ ปากแหว่ง และบางรายก็เนื่องมาจากไม่ได้รับการฝึกพูดในวัยเด็ก
ทารกจนถึงก่อนเข้าโรงเรียน
2. พัฒนาการด้านอารมณ์ เด็กกำพร้าบางรายมีอาการหงุดหงิด
โมโหง่าย ชอบอยู่คนเดียว นั่งโยกตัวไปมา ตูดนิ้ว
3. พัฒนาการด้านสังคม เด็กผู้หญิงชอบคลุกคลีกับผู้ใหญ่ที่ใกล้ชิดมาก
เป็นพิเศษ ส่วนเด็กชายมักส่งเสียงดัง โวยวาย ทะเลาะวิวาทชกต่อยกันบ่อย ๆ
4. พัฒนาการด้านสติปัญญา เด็กกำพร้าในสถานสงเคราะห์จะเรียนรู้
ได้ช้ากว่าเด็กปกติ

จากที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่า เด็กกำพร้ามีปัญหาเกี่ยวกับพัฒนาการ
หลาย ๆ ด้าน แต่อย่างไรก็ตาม หากได้รับดำเนินการแก้ไขก็เชื่อว่ายังไม่สายเกินไป
สำหรับเด็ก เนื่องจากเด็กวัยนี้สามารถจะเรียนรู้และฝึกฝนเพื่อพัฒนาตนเองต่อไปได้
แต่ถ้ารอจนเด็กโตขึ้นก็อาจจะสายหรือยากเกินกว่าจะทำได้ เปรียบเสมือน
"ไม่อ่อนดัดง่ายไม้แก่ดัดยาก"

คุณค่าและความสำคัญของวิชาศิลปะศึกษา

ในกระบวนการศึกษาอบรมเพื่อวางพื้นฐานให้กับเด็ก สิ่งที่จะต้องคำนึงถึงร่วมกันก็คือ การเน้นให้เด็กเป็นผู้มีความรู้ความสามารถ มีทักษะในการดำรงชีวิต มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มีเจตคติที่ดีต่อครอบครัว สังคมและการดำรงชีวิต มีความเข้าใจเกี่ยวกับตนเองอย่างถูกต้องเป็นจริง เข้าใจและยอมรับสิทธิบทบาทของตนเองและผู้อื่น ตลอดจนปลูกฝังและพัฒนาเด็กให้มีสุนทรียภาพ มีจิตใจอ่อนโยน เยือกเย็น รู้จักรักและซาบซึ้งในความงาม มีส่วนร่วมสร้างสรรค์ในกิจกรรมศิลปะ เพื่อช่วยปรับพฤติกรรมที่เป็นปัญหาของเด็กให้เป็นไปตามแนวทางที่พึงประสงค์ (ทิศทางในการพัฒนาเด็ก : ตามความต้องการขั้นพื้นฐาน ข้อ 5 และ ข้อ 6) ซึ่งศิลปศึกษาก็เป็นวิชาหนึ่งที่สามารถตอบสนองความต้องการดังกล่าวได้เป็นอย่างดี เพราะศิลปะศึกษาเป็นวิชาที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้แสดงความคิดสร้างสรรค์อย่างอิสระ และเป็นวิชาที่ผู้เรียนสามารถแสดงออกได้อย่างเต็มที่มากกว่าวิชาอื่นใด ทั้งนี้ก็เนื่องมาจากวัตถุประสงค์และลักษณะทางกายภาพของวิชา นักการศึกษาและนักพัฒนาหลักสูตรทั้งหลายเชื่อว่า ถ้าเด็กได้รับการส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ที่เริ่มต้นจากวิชาศิลปะศึกษาทั้งในหลักสูตรของโรงเรียนและกิจกรรมพิเศษ ก็จะช่วยสนับสนุนให้เด็กเป็นผู้มีความคิดสร้างสรรค์ การมุ่งสร้างคนที่มีความคิดสร้างสรรค์จะมีบทบาทที่สำคัญต่อการพัฒนาประเทศชาติเป็นอย่างมาก เพราะการพัฒนากำลังคนของประเทศ ก่อให้เกิดความก้าวหน้าทางวิชาการสาขาต่าง ๆ (สุลักษณ์ เทียนสุวรรณ 2531 : 58)

นอกจากนี้ ศิลปะศึกษายังเป็นวิชาที่ปลูกเร้าประสบการณ์ทางการมองให้กับเด็กอีกด้วย ซึ่งการให้โอกาสทางการมองแก่เด็กนั้น ก็เป็นสิ่งสำคัญเช่นเดียวกัน เนื่องจาก การมองเป็นกิจกรรมที่ทำให้เด็กเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ จากส่วนรวมไปหาส่วนย่อย หรือจากส่วนย่อยไปหาส่วนรวม (พีระพงษ์ กุลพิศาล 2533 : 174 และ อ่ำไพ ตีรณสาร 2534 : 112-118) ซึ่งโดยธรรมชาติของเด็กนั้นมักจะบันทึกและถ่ายทอดประสบการณ์ที่มองเห็นเหล่านั้นออกมาเป็นรูปภาพผสมผสานกับจินตนาการส่วนตัว

ประเด็นสำคัญอีกประการหนึ่งก็คือ ศิลปศึกษานั้นเป็นวิชาที่สร้างเสริมให้เด็กมีพฤติกรรมอันดี ทำให้เด็กรู้จักใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ต่อตนเองและสังคม อีกทั้งยังสามารถถ่วงดุลยภาพพฤติกรรมที่เป็นปัญหาบางอย่างของเด็กได้ เนื่องจากวิชาศิลปศึกษามีกิจกรรมต่าง ๆ ที่ส่งเสริมพัฒนาการทุก ๆ ด้าน ตลอดจนช่วยลดหรือขจัดความรู้สึกด้อยค่าในตัวเด็กให้หมดไป (จิรศักดิ์ ส่งแสงขจร 2530 : 2) เด็กจึงเกิดความภูมิใจและเชื่อมั่นในตนเอง

กิจกรรมทางศิลปศึกษาสามารถส่งเสริมพัฒนาการในด้านต่าง ๆ ให้กับเด็กดังต่อไปนี้

1. พัฒนาการทางด้านร่างกาย เด็กสามารถเคลื่อนไหวร่างกายมือ แขน ขา ได้อิสระ
2. พัฒนาการทางด้านอารมณ์ เด็กจะเกิดความพึงพอใจเกิดความมั่นคงทางอารมณ์ มั่นใจในการแสดงออก สามารถปรับตัวในสถานการณ์ต่าง ๆ ได้เป็นอย่างดี
3. พัฒนาการทางด้านสังคม เด็กจะได้เรียนรู้ ที่จะช่วยเหลือกัน แสดงความคิดเห็นร่วมกันรับผิดชอบร่วมกัน กิจกรรมทางศิลปศึกษา มีสภาพเป็นทั้งตัว เชื่อมโยงสังคมของเด็ก และพัฒนาการร่วมในสังคมอีกด้านหนึ่งด้วย
4. พัฒนาการทางด้านสติปัญญา กิจกรรมทางศิลปศึกษาช่วยส่งเสริมสติปัญญาของเด็กให้ดีขึ้น เพราะเด็กต้องคิดสำรวจตรวจสอบ ลงมือกระทำได้ทดลอง ค้นคว้า (วิรุณ ตั้งเจริญ 2526 : 68-69)
5. พัฒนาการทางการรับรู้ กิจกรรมทางศิลปศึกษาเป็นกิจกรรมที่ต้องใช้ความสามารถ และความถนัด ต้องค้นหาวิธีการแปลก ๆ ใหม่ ๆ อยู่เสมอ จึงทำให้เกิดการรับรู้ขึ้น
6. พัฒนาการทางด้านสุนทรียภาพ เด็กจะเกิดความซาบซึ้ง ชื่นชม รู้คุณค่า ความงามในธรรมชาติ มีจิตใจละเอียดอ่อน

7. พัฒนาการด้านการสร้างสรรค์ เด็กได้มีอิสระในการทำงาน ได้ใช้ความคิด สติปัญญา และจินตนาการของตนอย่างเต็มที่ ทำให้เกิดความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ (Lowenfeld, 1982 : 64-126)

นอกจากกิจกรรมทางศิลปศึกษาจะมีคุณค่าในด้านส่งเสริมพัฒนาการ และ ความเจริญงอกงามในด้านต่างๆ ให้กับเด็กแล้ว ประสาร มาลากุล ณ อยุธยา (2523 : 37-38) ยังกล่าวว่า กิจกรรมต่าง ๆ ของวิชาศิลปศึกษานั้นมีคุณค่า ในด้านจิตบำบัดได้ด้วย คือ

1. กิจกรรมทางศิลปศึกษา ช่วยให้เด็กได้ระบายอารมณ์ที่เคร่งเครียด เป็นการผ่อนคลายอารมณ์ต่าง ๆ เช่น โกรธ กลัว และวิตกกังวล
2. กิจกรรมทางศิลปศึกษา ช่วยขจัดความรู้สึกด้อยค่า ไม่สมปรารถนา ขาดความมั่นใจ ขลาดอาย ความพิการ ศิลปะเป็นสิ่งที่ช่วยระบายความทุกข์ได้
3. กิจกรรมทางศิลปศึกษา ช่วยทำให้เข้าใจปัญหา และความต้องการ ของเด็ก ในกรณีที่เด็กคือ เกเร ก้าวร้าว รังแกเพื่อน

ในขณะที่เด็กกระทำกิจกรรมทางศิลปศึกษาเด็กจะแสดงออกจากจิตสำนึก ของแต่ละคน ผลงานของเด็กจึงซับซ้อน และสะท้อนให้เห็นถึงความแตกต่างทาง พื้นฐานในด้านต่าง ๆ ได้แก่

1. พื้นฐานทางวัฒนธรรม ผลงานของเด็กทำให้ทราบถึง ลักษณะการ ดำรงชีวิตในสังคมที่เด็กอาศัยอยู่
2. พื้นฐานทางสภาพแวดล้อม สภาพแวดล้อมรอบ ๆ ตัวเด็ก เป็นปัจจัย และสื่อให้เด็กแสดงออก
3. พื้นฐานทางความแตกต่างเฉพาะบุคคล ผลงานของเด็กที่ออกมาจะ สะท้อนให้เห็นความแตกต่างทางเอกลักษณ์ของเด็กแต่ละคน (วิรุณ ตั้งเจริญ 2517 : 250-261)

เนื่องจากกิจกรรมทางศิลปะมีความสำคัญต่อเด็กตั้งที่กล่าวมาแล้ว เด็กที่ได้มีโอกาสทำกิจกรรมทางศิลปะ จึงมักมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มีการพัฒนาการแก้ปัญหามากขึ้น ทำให้เด็กได้ตระหนักในคุณค่าของตนเอง เป็นการสร้างเสริมสุขภาพจิตที่ดีให้กับตัวเด็กเอง ไม่ว่าจะ เป็นเด็กปกติหรือเด็กพิเศษ (Anderson, 1978 : 7)

โลเวนเฟลด์ (Lowenfeld 1957 : 33-39) ซึ่งเป็นนักการศึกษาและ ศาสตราจารย์ทางศิลปะผู้มีชื่อเสียง กล่าวว่ากิจกรรมทางศิลปะเป็นกิจกรรมที่ ส่งเสริมให้เด็กได้เรียนรู้กระบวนการทำงานและรู้จักแก้ปัญหาด้วยตนเอง ซึ่ง เด็กแต่ละคนย่อมมีความสามารถแตกต่างกันไปตามวัย วุฒิภาวะ รวมถึงเพศ โดยโลเวนเฟลด์ได้แบ่งขั้นพัฒนาการทางศิลปะเด็ก ไว้ดังนี้

1. ขั้นขีดเขียน (Scribbling stage) ในขั้นนี้เด็กมีอายุระหว่าง 2-4 ปี เป็นเด็กวัยเข้าเรียน เด็กวัยนี้สนุกอยู่กับการเคลื่อนไหวกล้ามเนื้อ มือ
2. ขั้นวาดภาพโดยเริ่มต้นใช้สัญลักษณ์ง่าย ๆ ให้มีความหมาย (Pre-Schematic stage) ขั้นนี้เด็กจะมีอายุประมาณ 4-7 ปีเป็นขั้นที่เด็กเริ่มต้นของการวาดภาพโดยการแสดงออกที่มีความหมาย แต่ยังไม่มียรายละเอียดในภาพ เริ่มวาดภาพโดยใช้วงกลมเป็นสัญลักษณ์ และใช้สีตามความพึงพอใจโดยการใส่สีซ้ำ ๆ
3. ขั้นวาดภาพอย่างมีรูปแบบเป็นของตนเอง (Schematic stage) ขั้นนี้เด็กจะมีอายุประมาณ 7-9 ปี เด็กเริ่มวาดรูปโดยใช้รูปทรงเรขาคณิตมาช่วย บางครั้งก็จะวาดภาพแบบมองทะลุเห็นภายใน (x-ray) เด็กเริ่มเข้าใจถึงความสัมพันธ์ของตนเองกับสิ่งแวดล้อม การวาดภาพจึงมีเส้นฐาน (Base Line) และ เริ่มเข้าใจถึงความสำคัญของภาพโดยจะเน้นให้เห็นว่าตรงไหนสำคัญ ตรงไหนคือ ส่วนประกอบ เริ่มใช้สีที่ใกล้เคียง หรือตรงกับความจริง
4. ขั้นการวาดภาพตามความเป็นจริง (The Drawing Realistic) เด็กในช่วงนี้จะมีอายุประมาณ 9-11 ปี เด็กจะเริ่มมีบทบาทมากขึ้น การรับรู้และการถ่ายทอด เด็กสามารถสร้างภาพได้เหมือนธรรมชาติที่เป็นอยู่ การใช้สีก็ตรงกับความเป็นจริงกับธรรมชาติหรือใกล้เคียงกับธรรมชาติที่เป็นแบบ

5. ขั้นวาดภาพเหมือนของจริง (Pseudo-realistic stage) ขั้นนี้เด็กมีอายุอยู่ในช่วง 11-13 ปี เป็นระยะเข้าสู่วัยรุ่น การวาดภาพ และการสร้างสรรค์ของเด็กในช่วงนี้ทำได้เหมือนแบบที่เป็นของจริงได้แล้ว

6. ขั้นการตัดสินใจ (The Period of Decision) ขั้นนี้เด็กมีอายุในช่วง 14-17 ปี เด็กวัยนี้จะแสดงออกด้วยตนเองอย่างมีจุดมุ่งหมาย และมีความพยายามในการพัฒนาทักษะ เพื่อผลิตผลงานอย่างเต็มความสามารถของตนเอง

จากที่ได้กล่าวมา คือ ขั้นพัฒนาการทางศิลปะของเด็กในวัยต่าง ๆ ซึ่งโลเวนเฟลด์ (Lowenfeld) ได้ศึกษารวบรวมไว้ และเพื่อให้เกิดประโยชน์เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยครั้งนี้มากยิ่งขึ้น ผู้วิจัยขอนำทฤษฎีพัฒนาการทางศิลปะของโลเวนเฟลด์ (Lowenfeld) ในด้านการวาดภาพระบายสีของเด็กอายุ 7 ถึง 9 ปี มาเสนอโดยพอเข้าใจ

พัฒนาการทางศิลปะในด้านการวาดภาพระบายสีของเด็กปกติอายุ 7 ถึง 9 ปี ตามทฤษฎีของโลเวนเฟลด์ (Lowenfeld)

จากการศึกษาเกี่ยวกับพัฒนาการทางศิลปะ ในด้านการวาดภาพระบายสีของโลเวนเฟลด์ (Lowenfeld : 1957, 1982) พบว่าเด็กอายุ 7 ถึง 9 ปี จะมีพัฒนาการทางศิลปะในการวาดภาพระบายสีอยู่ในขั้นการวาดภาพได้อย่างมีรูปแบบเป็นของตนเอง (Schematic Stage) เด็กจะมีความเข้าใจถึงความสัมพันธ์ของตนเองกับสิ่งแวดล้อมได้ดีขึ้น รู้จักนำตนเองเข้าไปสัมพันธ์กับคนอื่นอันเป็นประสบการณ์ที่สำคัญยิ่ง เพราะเป็นพื้นฐานของการใช้พื้นที่ (Space) เนื่องจากเด็กเกิดความเข้าใจว่าภาพที่ตนวาดควรอยู่ที่ใด และมีความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมเพียงใด ความรู้สึกที่สำคัญอันดับแรกคือ ค้นพบว่าตนเองเป็นส่วนหนึ่งของสิ่งแวดล้อมนี้ ทำให้แสดงออกโดยใช้สัญลักษณ์ที่เรียกว่า "เส้นฐาน" (Bases Line) เส้นฐานนี้อาจเป็นเส้นที่ลากตามแนวอนเหนือขอบล่างของกระดาษ หรือใช้ขอบกระดาษล่างแทน

เส้นฐาน ในภาพหนึ่งอาจมีเส้นฐานหลายเส้น เมื่อต้องการแสดงเหตุการณ์
มากกว่าหนึ่งอย่าง กล่าวคือ เหตุการณ์หนึ่งก็อยู่บนเส้นฐานหนึ่ง บางทีเส้นฐานอาจ
เป็นเส้นโค้ง เช่น ภาพภูเขา ไม่ว่าเส้นฐานจะอยู่ในแนวนอน เเฉียงขึ้นหรือลาดลง
ก็ตาม ทุกสิ่งบนเส้นฐานมักจะอยู่ในลักษณะตั้งฉากกับเส้นฐานเสมอ

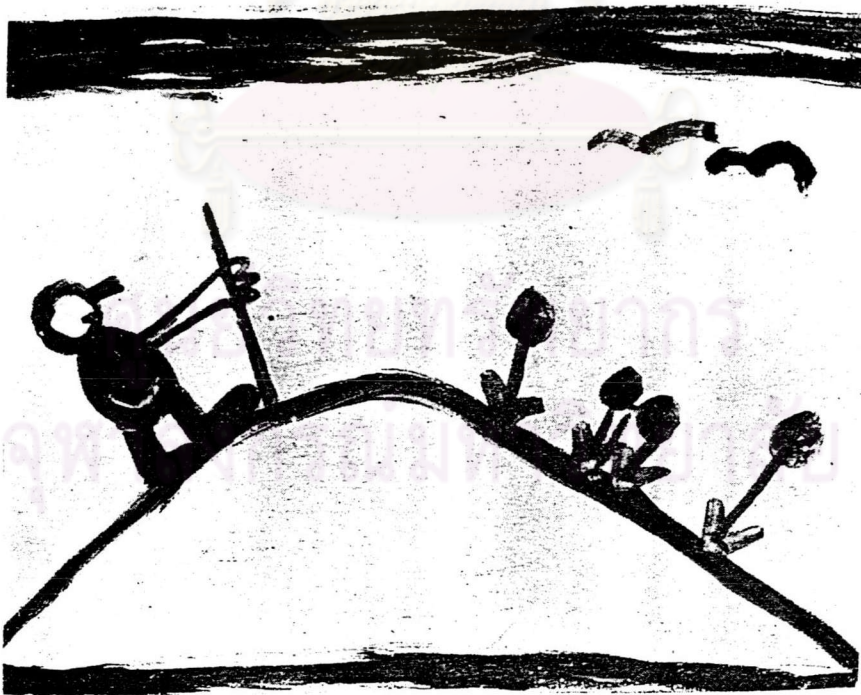

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาพที่ 1

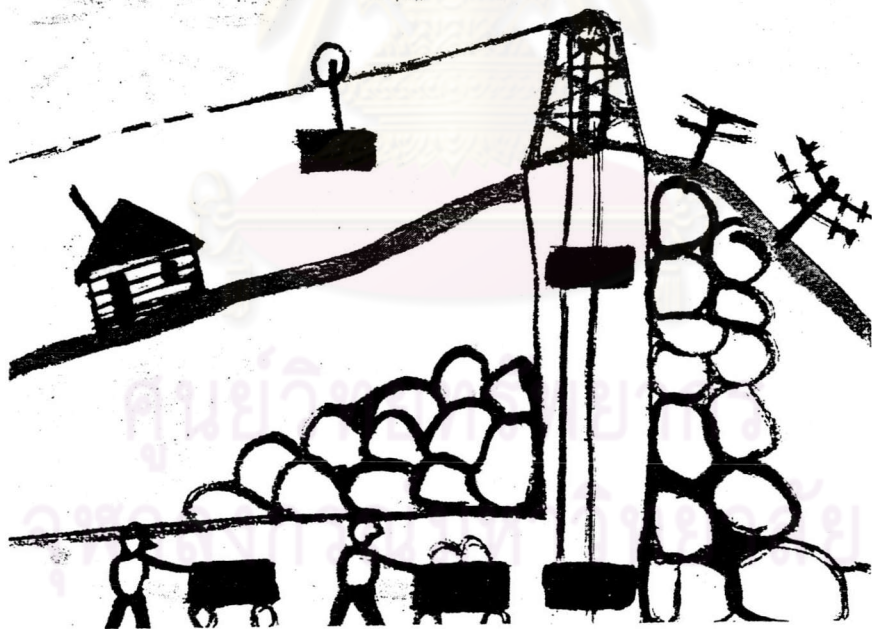
ลักษณะการใช้ขอบกระดาษล่างแทนเส้นฐานของเด็กอายุระหว่าง 7 ถึง 9 ปี

ภาพที่ 2

ลักษณะการใช้เส้นฐานที่เป็นเส้นโค้งของเด็กอายุระหว่าง 7 ถึง 9 ปี

นอกจากนี้เด็กยังมีภาวะภาพที่เรียกว่า ภาพมอฆทะลู่เห็นภายในหรือภาพเอ็กซ์เรย์ (x-ray) ซึ่งเป็นภาพที่แสดงให้เห็นความรู้และประสบการณ์ของตนเองมากกว่าความเป็นจริงตามธรรมชาติ เด็กต้องการแสดงออกซึ่งสิ่งทั้งหมดที่ตนคิดว่าจะต้องอยู่ในภาพ ฉะนั้นเด็กจึงพยายามวาดลงทั้งหมดตามที่ตนคิดไว้ โดยไม่คำนึงถึงเหตุผลใด ๆ เช่น การวาดภาพบ้าน เด็กจะวาดให้เห็นห้องต่าง ๆ ตลอดจนคนคนและเครื่องใช้ต่าง ๆ ที่อยู่ในห้องคล้ายฝาบ้าน มีลักษณะโปร่งใส คนข้างนอกสามารถมอฆทะลู่เข้าไปได้หมด ทั้งนี้เพราะ เด็กต้องการแสดงสิ่งต่าง ๆ ภายในบ้าน ซึ่งเด็กเห็นว่าสำคัญกว่าสิ่งที่อยู่ภายนอก เด็กจึงลิมสิ่งที่อยู่ภายนอกเสีย แต่ถ้าเด็กเห็นว่าส่วนต่าง ๆ ภายนอกมีความหมายสำหรับตนเอง เด็กจะวาดทั้งภายในและภายนอกปะปนกัน

ภาพที่ 3

ลักษณะการวาดภาพแบบ (x-ray) ของเด็กอายุระหว่าง 7 ถึง 9 ปี
ในภาพนี้แสดงถึงการมอฆทะลู่ภายในภูเขา

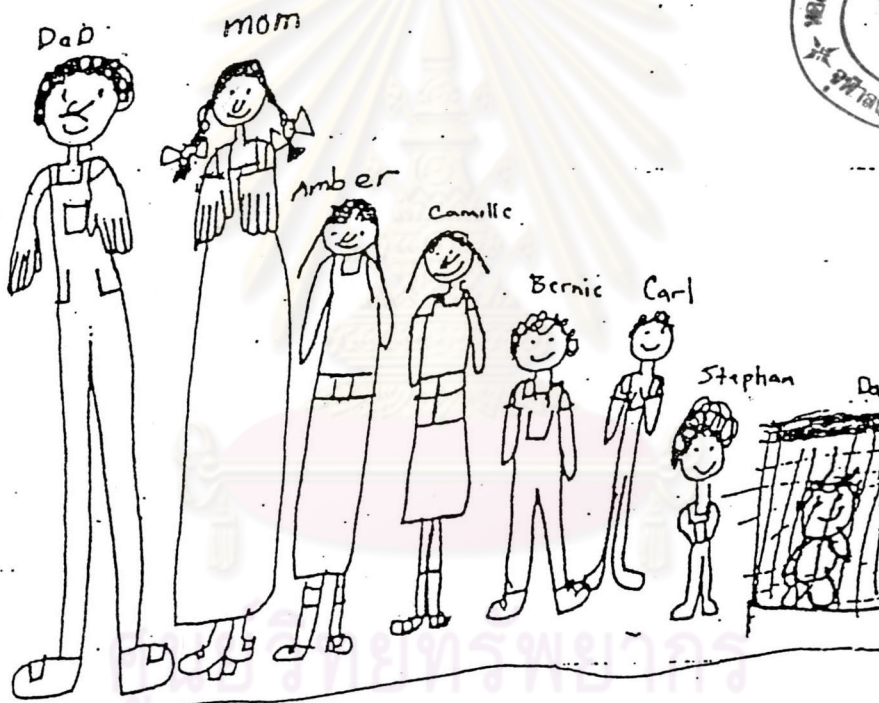
ภาพอีกแบบหนึ่งที่เด็กชอบวาด คือ ภาพพับกลางเนื่องจากเด็กยังเห็นตนเองมีความสำคัญอยู่ จึงถือตนเป็นศูนย์กลางและสัมพันธ์สิ่งต่าง ๆ เข้ากับตน (Egocentric) ลักษณะของภาพคล้ายพับกระดาษเป็นสองตอน และใช้รอยพับเป็นเส้นกั้นกลางหน้ากระดาษภาพที่วาดตั้งฉากกับเส้นฐาน จึงอยู่สองข้างของรอยพับสิ่งที่เด็กวาดลงบนเส้นฐานเส้นบนมีลักษณะหัวตั้ง แต่สิ่งที่เด็กวาดลงบนเส้นฐานเส้นล่างมีลักษณะหัวกลับ

ภาพที่ 4

ลักษณะการวาดภาพแบบพับกลางของเด็กอายุระหว่าง 7 ถึง 9 ปี

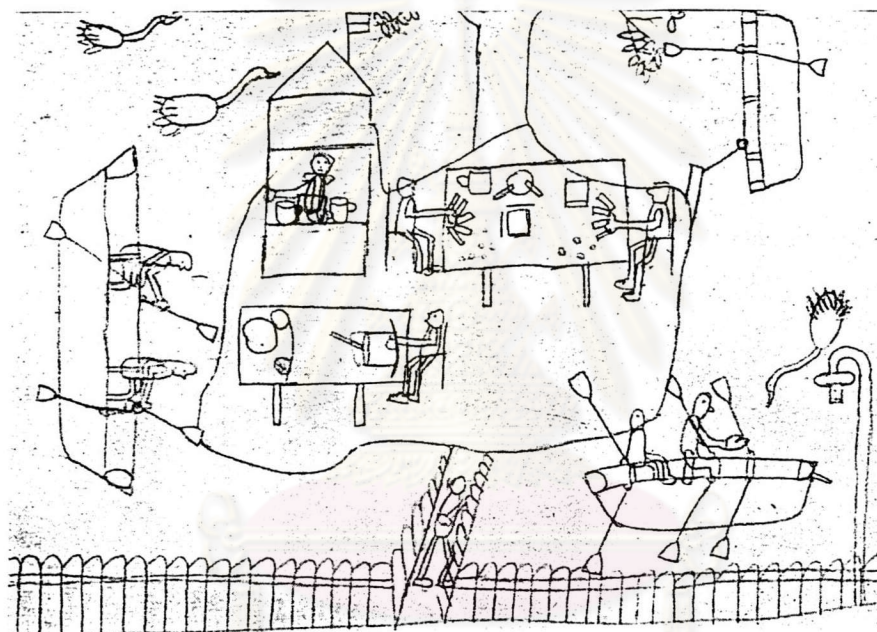
การวาดภาพคน เด็กมักใช้เส้นและรูปทรงเรขาคณิต เช่น รูปสามเหลี่ยม สีเหลี่ยม เส้นหนา เส้นบาง และอาจแสดงเครื่องแต่งกายด้วยเส้น และรูปทรง เหล่านี้เป็นเพียงสัญลักษณ์แทนส่วนต่าง ๆ แต่ถ้าแยกออกจากกันแล้ว จะไม่มี ความหมาย และจะไม่มีลักษณะใดที่แสดงให้เห็นว่าเป็นส่วนหนึ่งของร่างกาย นอกจากนี้ หากเด็กให้ความสำคัญแก่ส่วนใดของร่างกาย เด็กก็จะวาดให้มีขนาดใหญ่กว่า ความเป็นจริง หรือเน้นส่วนนั้นให้ชัดเจน ในบางครั้ง เด็กอาจไม่วาดหรือละเลย รายละเอียดส่วนที่เด็กเห็นว่าไม่สำคัญ และการวาดแขน ขา มือ เท้า มักมีลักษณะ ผิดไปจากความจริง

ภาพที่ 5

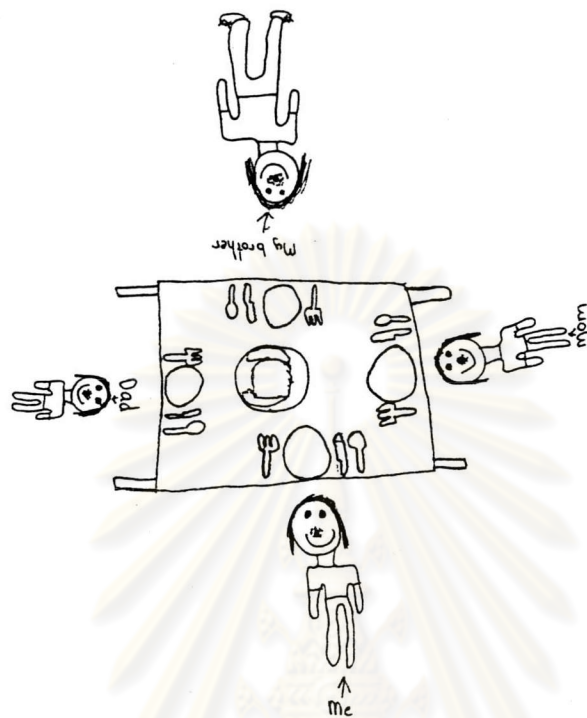
ลักษณะการวาดภาพคนของเด็กอายุระหว่าง 7 ถึง 9 ปี

การจัดพื้นที่ เด็กจะวาดภาพต่าง ๆ บนเส้นฐานซึ่งอาจมีทั้งเส้นนอน
เส้นเฉียง เส้นโค้ง โดยวาดสิ่งต่างๆ บนเส้นนี้ทั้งหมดในลักษณะตั้งฉากกับเส้นฐาน
เด็กบางรายอาจใช้ขอบกระดาษล่างแทนเส้นฐาน นอกจากนี้ เด็กมักกำหนดใช้ขอบ
กระดาษด้านบนเป็นเขตของท้องฟ้าและดวงอาทิตย์ ซึ่งจะต้องอยู่สูงกว่าสิ่งอื่น ๆ
ทั้งหมด ยังจัดระยะของวัตถุให้สัมพันธ์กันไม่ได้ บางครั้งอาจวาดภาพแบบมองทะลุ
เห็นภายใน และบางทีเป็นภาพแบบพับกลาง หรือแบบหมุนกระดาษ

ภาพที่ 6

ลักษณะการจัดพื้นที่ของเด็กอายุระหว่าง 7 ถึง 9 ปี

ภาพที่ 7

ลักษณะการวาดภาพแบบหมุนกระดาษของเด็กอายุระหว่าง 7 ถึง 9 ปี

การใช้สี เด็กในวัยนี้สามารถใช้สีได้ตรงตามความเป็นจริงของวัตถุ เพราะเด็กเข้าใจถึงความสัมพันธ์ของสีของวัตถุ แต่บางครั้งเด็กอาจใช้สีตามความพอใจ หรือใช้สีซ้ำๆ กัน ในการระบายวัตถุชนิดเดียวกัน ไม่ว่าจะอยู่ในสภาพการณ์อย่างไร เช่น ท้องฟ้าของเวลากลางคืนก็ใช้สีฟ้าเช่นเดียวกับท้องฟ้าของเวลากลางวัน

การออกแบบ และตกแต่งรายละเอียด เด็กจะใช้สัญลักษณ์ซ้ำ ๆ แสดงจังหวะในการออกแบบ เช่น ภาพวาดคน ต้นไม้ บ้าน แบบเดียวกันซ้ำ ๆ

จากที่ได้กล่าวมาข้างต้นคือ ลักษณะการแสดงออกตามทฤษฎีขั้นพัฒนาการทางศิลปะของโลเวนเฟลด์ (Lowenfeld) เกี่ยวกับการวาดภาพระบายสีของเด็กอายุ 7 ถึง 9 ปี และนอกจากนี้แล้ว โลเวนเฟลด์ (Lowenfeld, 1957 : 264-266) ยังระบุต่อไปอีกว่า ลักษณะนิสัยในการแสดงออกทางศิลปะของเด็กนั้นจะมีอยู่ 2 ประเภท ดังนี้คือ

1. ประเภทแสดงออกตามความรู้สึก (Visual Type) เด็กประเภทนี้จะเป็นเด็กช่างสังเกต ช่างจดจำลักษณะต่าง ๆ เช่น สี พื้นผิวและแสงเงา เมื่อเด็กวาดภาพก็จะแสดงรายละเอียดได้ดี ภาพวาดของเด็กประเภทนี้จึงมีลักษณะเหมือนจริง เพราะเด็กสามารถแสดงระยะใกล้ไกลได้ดี

2. ประเภทแสดงออกตามความรู้สึก (Haptic Type) เด็กประเภทนี้จะทำตามความรู้สึกของตนเองโดยไม่สนใจความเป็นจริง เด็กจะใส่อารมณ์และความรู้สึกของตนเองไปในภาพวาด เมื่อสนใจสิ่งใดก็จะแสดงออกโดยเน้นส่วนนั้น และตัดทอนส่วนที่รู้สึกว่าจะไม่สำคัญออกไป ภาพวาดของเด็กประเภทนี้จึงมีลักษณะเกินความจริงหรือไม่เหมือนจริง

หากให้ความสนใจและพิจารณาภาพวาดของเด็กอย่างลึกซึ้งก็จะพบว่า ภาพวาดระบายสีของเด็กนั้น สามารถบ่งชี้พัฒนาการด้านต่าง ๆ ของเด็กได้ (Lowenfeld, 1957) ดังต่อไปนี้ คือ

1. พัฒนาการทางด้านสติปัญญา

ภาพวาดของเด็กที่มีความปกติทางด้านสติปัญญา จะแสดงให้เห็นถึงความซับซ้อนของเส้นและรูปทรง ภาพวาดของเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา จะมีลักษณะซ้ำ ๆ กันอยู่เสมอ

2. พัฒนาการทางด้านอารมณ์

ภาพวาดระบายสีของเด็กที่มีความปกติทางด้านอารมณ์ จะแสดงให้เห็นถึงความหนักแน่นของเส้น สามารถลากเส้นโดยไม่ขาดตอน สามารถวาดภาพ

ให้อยู่ในขอบเขตที่จำกัดได้ ส่วนภาพวาดของเด็กที่มีความบกพร่องทางอารมณ์ มักจะแสดงถึงลักษณะที่ผิดปกติ เช่น ศรีษะตก ตาโต ปากกว้าง ลักษณะของใบหน้าผิดปกติ ภาพวาดแลดูอึดอัด สกปรก ไม่เรียบร้อยหรือบางที่ก็วาดไม่เสร็จ ภาพวาดจะใช้สีเข้ม และทึบไม่สดใส เส้นที่วาดขาดตอนเป็นช่วง ๆ

3. พัฒนาการทางด้านสังคม

ภาพวาดของเด็กที่มีความปกติทางด้านสังคม จะแสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ของตนเองกับสิ่งแวดล้อม ภาพมีจุดเด่นน่าสนใจและสิ่งที่สำคัญ คือ ภาพวาดของเด็กจะแสดงถึงความแตกต่างกันระหว่างสภาพแวดล้อมและสังคมรอบ ๆ ตัวของเด็กอีกด้วย ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของแมคฟีและเดก (Mcfee and Degge, 1977 : 208) ที่กล่าวว่าสภาพแวดล้อมมีอิทธิพลต่อการแสดงออกทางศิลปะ

4. พัฒนาการทางด้านร่างกาย

ภาพวาดของเด็กที่มีความปกติทางด้านร่างกาย จะแสดงให้เห็นถึงการเคลื่อนไหวที่เป็นอิสระ มีความชัดเจนของรูปร่าง ส่วนภาพวาดของเด็กที่มีความบกพร่องทางด้านร่างกาย จะแสดงออกในภาพโดยเน้นถึงอวัยวะส่วนนั้นอย่างผิดปกติ บางครั้งก็ไม่สามารถจะวาดภาพให้อยู่ในขอบเขตที่จำกัดได้

5. พัฒนาการทางด้านสุนทรียภาพ

ภาพวาดของเด็กที่มีสุนทรียภาพ จะแสดงให้เห็นถึงการตกแต่งอย่างสวยงาม มีความสะอาดเรียบร้อย

6. พัฒนาการด้านความคิดสร้างสรรค์

ภาพวาดของเด็กที่มีความคิดสร้างสรรค์ จะแสดงให้เห็นถึงลักษณะที่แปลกใหม่ มีการปรับปรุงภาพของตนเองอยู่เสมอ ส่วนเด็กที่มีความคิดสร้างสรรค์ต่ำ ก็มักจะลอกแบบผู้อื่น

7. พัฒนาการด้านการรับรู้

ภาพวาดของเด็กที่มีการรับรู้ดี จะแสดงให้เห็นถึงระยะใกล้ไกลได้ดี

จึงพอสรุปได้ว่า กิจกรรมทางศิลปะนั้นเป็นส่วนหนึ่งที่สามารถสะท้อนให้เห็นถึงปัญหาทางพัฒนาการด้านต่าง ๆ ของเด็กได้ จึงเหมาะสมอย่างยิ่งที่จะนำมาจัดเป็นกิจกรรมการเรียนการสอนให้กับเด็กกำพร้า เพื่อจะได้ทราบถึงปัญหาที่เกิดขึ้นพร้อมทั้งเร่งส่งเสริมให้เด็กเป็นผู้มีพัฒนาการที่สมบูรณ์ และมีพฤติกรรมเป็นไปในแนวทางที่ถูกต้องเหมาะสม

ศิลปะสำหรับเด็กด้อยโอกาส

ดังที่ทราบร่วมกันเป็นอย่างดีว่า เด็กกำพร้าในสถานสงเคราะห์นั้น คือเด็กด้อยโอกาสที่พลัดหลงและตกหล่นออกไปจากระบบของครอบครัว และใช้ชีวิตเป็นเด็กเร่ร่อนไม่ได้รับการศึกษา อีกทั้งยังต้องเผชิญชีวิตอยู่กับความทุกข์ยากอดอยาก และหิวโหย สิ่งเหล่านี้ส่งผลกระทบต่อพัฒนาการทุก ๆ ด้านของเด็กกำพร้า (กรมประชาสงเคราะห์ พ.ศ. - มิ.ย. 2534 : 4)

การที่เด็กไม่ได้รับความอบรมเลี้ยงดูที่ดี ไม่ได้รับความรักความอบอุ่น รวมไปถึงการขาดโอกาสทางการศึกษา ย่อมจะทำให้เด็กมีปัญหาด้านพัฒนาการหลาย ๆ ด้าน ไม่ว่าจะเป็นทางด้านร่างกาย อารมณ์ สังคมและสติปัญญา (สุชา จันทรเอม 2523 : 57-61) ดังนั้นจึงสมควรที่จะต้องรีบดำเนินการให้ความช่วยเหลือเด็กกำพร้าเหล่านี้โดยเร็วที่สุด

"ไม่มีมนุษย์คนใดในโลกที่เราไม่สามารถช่วยเขาได้ ถึงแม้ว่าเราจะช่วยเขาได้ในขอบเขตที่จำกัดเนื่องจากขีดความสามารถของเขาต่ำ แต่เราสามารถช่วยให้เขาได้พัฒนาตนเองได้ดีที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้" (เพียงกาญจน์ สุวรรณปัทม 24 เมษายน 2535 : สัมภาษณ์) และศิลปะนั้นก็ เป็นธรรมชาติส่วนหนึ่งของเราทุกคน เป็นหนทางที่จะนำเราไปสู่อิสระภาพในการแสดงออก เกิดการเรียนรู้ได้แก้ไขปัญหา

เกิดความเพลิดเพลินมีสมาธิ มีกำลังใจ ศิลปะจึงสามารถใช้บำบัดหรือปรับพฤติกรรมที่บกพร่องและเป็นปัญหาให้กับทุกคนได้ (Kramer, 1977 : 131)

การใช้กิจกรรมทางศิลปะเพื่อปรับพฤติกรรมที่บกพร่องและเป็นปัญหาในด้านต่าง ๆ ของเด็กจะสัมฤทธิ์ผลได้นั้น จำเป็นต้องอาศัยระยะเวลา ตลอดจนการวางแผนเตรียมกิจกรรมที่เหมาะสมมาพัฒนาเด็กตามความบกพร่องนั้น ๆ (Anderson, 1941 : 50-53) ซึ่งคุณค่าที่เด็กจะได้รับในการปฏิบัติกิจกรรมแต่ละกิจกรรมจะมีต่อไปนี้

1. การวาดภาพ (Drawing) มีคุณค่าในด้านการพัฒนากล้ามเนื้อมัดย่อย ช่วยให้การทำงานของกล้ามเนื้อสัมพันธ์กับสายตา ช่วยผ่อนคลายความเครียดทางอารมณ์ (ตำรา วังศ์อุปราช 2529 : 126-129) รู้จักสำรวจตัวเองมีสมาธิเพิ่มขึ้น รู้จักตำแหน่งด้านล่าง ด้านบน หรือ ซ้ายและขวา รู้จักรูปร่าง (Shape) รูปทรง (form) ใจเย็นมีความพยายาม แสดงออกด้วยความรู้สึกของตนเอง รู้จักแยกแยะแก้ไขปัญหา ทำงานได้สำเร็จ ตระหนักถึงสภาพแวดล้อมว่ามีอะไรบ้าง ได้พัฒนาความคิดสร้างสรรค์และสติปัญญา ผลที่ได้ก็คือ ทักษะ (Anderson, 1941 and Kramer, 1977)

2. การระบายสี (Painting) มีคุณค่าคล้ายคลึงกับการวาดภาพ แต่สิ่งที่ได้เพิ่มมาก็คือ เด็กสามารถแยกแยะสีได้ (Anderson, 1941)

3. พิมพ์ด้วยอวัยวะส่วนต่าง ๆ ของร่างกาย (Footprints, Handprints, Fingerprints) เหมาะสำหรับเด็กเล็ก มีคุณค่าในด้านการพัฒนากล้ามเนื้อมัดย่อย และมัดใหญ่ ทำให้รู้จักตำแหน่ง ตระหนักถึงสภาพแวดล้อม สามารถแยกแยะสีได้ พัฒนาความคิดสร้างสรรค์และสติปัญญา (Muller, 1986)

4. ประติด (Collage) มีคุณค่าในด้านการแยกแยะทำให้รู้จักเปรียบเทียบความเหมือนกันและแตกต่างกันในกลุ่ม รู้จักความสัมพันธ์ส่วนต่าง ๆ ของร่างกาย ตระหนักถึงสภาพแวดล้อม ใจเย็นมีความพยายาม อดทน พัฒนาความคิดสร้างสรรค์และสติปัญญา (Anderson, 1941)

5. ปั้นหรือทำเซรามิค (Sculpture, Ceramic) มีคุณค่าในด้านการพัฒนากล้ามเนื้อมัดใหญ่และมัดย่อย รู้จักความสัมพันธ์ของส่วนต่าง ๆ บนร่างกาย แยกแยะรูปร่าง รูปทรง มีสมาธิ อดทน รอคอยได้ พัฒนาความคิดสร้างสรรค์และสติปัญญา (เรื่องเดียวกัน : 105-106)

จากที่ได้กล่าวมาทั้งหมด เป็นการนำเสนอเพียงตัวอย่างบางส่วนของกิจกรรมทางศิลปะที่ถูกนำมาใช้เพื่อปรับพฤติกรรมที่บกพร่องหรือเป็นปัญหาในด้านต่าง ๆ ของเด็ก

ประโยชน์ที่เด็กจะได้รับในขณะที่ทำกิจกรรมทางศิลปะก็คือ ได้ระบายความรู้สึกภายในออกมา และค่อย ๆ เรียนรู้ที่จะควบคุมอารมณ์และปรับพฤติกรรมที่บกพร่องหรือเป็นปัญหาของตน ซึ่งส่งผลให้เด็กมีการพัฒนาที่ดีขึ้น หรืออย่างน้อยก็คงที่ไม่ถดถอยและลดต่ำไปกว่าเดิม จึงกล่าวได้ว่ากิจกรรมทางศิลปะสามารถใช้บำบัด รักษา หรือปรับพฤติกรรมที่บกพร่องและเป็นปัญหาของเด็กได้เป็นอย่างดี (Kramer, 1977 : 125)

การใช้กิจกรรมทางศิลปะเพื่อบำบัด หรือปรับพฤติกรรมที่บกพร่องและเป็นปัญหาของเด็ก

ดังที่ได้ทราบแล้วว่า พฤติกรรมที่เป็นปัญหาหรือความบกพร่องที่มีอยู่ในตัวของเด็กนั้น สามารถที่จะฝึกฝน ปรับปรุง แก้ไขได้โดยอาศัยระยะเวลา และวิธีการปฏิบัติที่เหมาะสมและถูกต้องตามลักษณะความบกพร่องที่เด็กได้รับ เช่น

1. เด็กที่มีความบกพร่องทางสมองแบ่งได้เป็น 3 ระดับ ดังนี้

1.1 เด็กที่มีความบกพร่องทางสมองอยู่ในระดับเรียนรู้ได้ (Educable Mentally Retarded) เด็กประเภทนี้ถึงแม้จะเป็นเด็กที่มีความบกพร่องทางสมองแต่ก็สามารถจะพัฒนาตนเองได้ สามารถจะอ่าน เขียน

เรียนเลขได้ ผิฝนได้ ช่วยเหลือตนเองได้ (Kirk, 1962 : 191-198)

ในการปฏิบัติกิจกรรมจะต้องคิดและวางขั้นตอนให้เด็กปฏิบัติทีละขั้นตอน เนื่องจากเด็กเรียนรู้ได้ช้า สิ่งสำคัญคือ ต้องทำให้เด็กรู้สึกประสบความสำเร็จ (Anderson, 1941 and Kramer, 1977)

กิจกรรมทางศิลปะที่นำมาให้เด็กปฏิบัติได้แก่ วาดภาพ ระบายสี พิมพ์ภาพด้วยอวัยวะส่วนต่าง ๆ ของร่างกาย ปั้น ปะติด ทำหุ่น (Puppet) ต่อกระดาษแข็ง (Cardboard) กระดานตะปู (Geoboard) ทอผ้า (Weaving) เป็นต้น

1.2 เด็กที่มีความบกพร่องทางสมองอยู่ในระดับผิฝนได้ (Trainable Mentally Retarded) เด็กประเภทนี้มีความบกพร่องทางสมองมากกว่าประเภทแรก แต่สามารถจะผิฝนตนเองได้ ช่วยเหลือตนเองได้ ในการปฏิบัติกิจกรรมจะให้เด็กเรียนรู้พื้นฐานเบื้องต้นง่าย ๆ เช่น การใช้อุปกรณ์ และการเก็บรักษา (Kirk, 1972 and Anderson, 1941)

กิจกรรมทางศิลปะที่นำมาให้เด็กปฏิบัติได้แก่ วาดภาพ ระบายสี ระบายสี พิมพ์ภาพด้วยอวัยวะส่วนต่าง ๆ ของร่างกาย ปั้น ปะติด ต่อกระดาษแข็ง และกระดานตะปู เป็นต้น

1.3 เด็กที่มีความบกพร่องทางสมองอยู่ในระดับร้ายแรง (Severely Mentally Retarded) เด็กประเภทนี้มีความบกพร่องทางสมองร้ายแรงที่สุด จำเป็นต้องได้รับการช่วยเหลือตลอดเวลา ในการปฏิบัติกิจกรรมจะให้การผิฝนช้า ๆ และหลาย ๆ ครั้ง ซึ่งคาดหวังได้แต่เพียงว่าเขาอาจจะช่วยเหลือตนเองได้บ้าง (Anderson, 1941 and Hard, 1977)

กิจกรรมทางศิลปะที่นำมาบำบัดได้แก่ วาดภาพ ระบายสี ระบายสี พิมพ์ภาพด้วยอวัยวะส่วนต่าง ๆ ของร่างกาย เป็นต้น

3. เด็กที่มีความผิดปกติเกี่ยวกับหู (Deaf)

เด็กประเภทนี้จะมีปัญหาด้านการสื่อสาร เพราะไม่สามารถจะระบายความคับข้องใจออกมาได้ด้วยคำพูด เด็กจึงมีความกดดันและมีปัญหาทางด้านอารมณ์

ปัญหาอีกอย่างหนึ่งก็คือ เด็กมักจะเรียนรู้ได้ช้า เนื่องจากความผิดปกติของหู ในการปฏิบัติจำเป็นต้องเข้าใจความรู้สึกของเด็กและให้ประสบการณ์กับเด็กมากเป็นพิเศษ (Hare, 1977 : 130-134)

กิจกรรมทางศิลปะที่นำมาให้เด็กปฏิบัติได้แก่ กิจกรรมทางศิลปะ สำหรับเด็กปกติทุก ๆ กิจกรรม

3. เด็กที่มีความพิการทางตา (Blind)

เด็กประเภทนี้จะปรับตัวโดยการเปลี่ยนประสาทการรับรู้ไปอยู่ที่หู จมูกและมือ ในการปฏิบัติจะเน้นให้เด็กได้รู้จักการเปรียบเทียบโดยใช้ประสาทการรับรู้ที่เหลืออยู่ เด็กจะเรียนรู้จากการฟังเสียง การดมและคลำ

Hellen Keller ซึ่งเป็นบุคคลที่ตาบอดและหูหนวกกล่าวว่า คนส่วนมากเข้าใจผิดคิดว่าคนตาบอดไม่สามารถรับรู้ถึงความสวยงามของสีได้ โดยความจริงแล้วคนตาบอดสามารถรับรู้ถึงความสวยงามของสีได้โดยการเปรียบเทียบจากนิทานหรือคำบอกเล่า เช่น ทันทีทันใดแม่เลี้ยงของสโนไวท์ก็เปลี่ยนเป็นสีเหลืองด้วยความอิจฉา หรือ อาหารนี้รับประทานเหมือนกับสีเหลืองของข้าวโพด (Keller อ้างถึงใน Muller, 1986)

กิจกรรมทางศิลปะที่นำมาให้เด็กปฏิบัติควรจะเป็นกิจกรรมที่เป็น สามมิติหรือมีพื้นผิว สามารถสัมผัสได้ มีกลิ่นและมีเสียง ดังนั้นอุปกรณ์และวิธีการที่จะนำมาปฏิบัติกับเด็กประเภทนี้จึงมีลักษณะพิเศษกว่าเด็กประเภทอื่น ๆ (Hare, 1977 : 149-156) เนื่องจากเด็กจะต้องรู้ว่าอะไรตั้งอยู่ตรงไหน (ห้ามย้ายสถานที่) หากมีการเปลี่ยนแปลงจะต้องบอกให้ทราบก่อนทันทีหรือบอกให้เด็กทราบว่า ขวดใหญ่คือสีน้ำเงิน ขวดเล็กคือสีฟ้า หรือกลั่นมะนาวคือ สีเขียว เป็นต้น (Muller, 1986)

4. เด็กที่มีความบกพร่องทางด้านร่างกาย เนื่องจากระบบการทำงานของสมองผิดปกติ (Cerebral Palsy)

ส่วนใหญ่เด็กมักจะถูกรเรียกว่า C.P. เด็กประเภทนี้จะมีปัญหาเรื่องการควบคุมอวัยวะของร่างกาย บางครั้งจะมีอาการเกร็งและชักกระตุก บางรายจะมีปัญหาด้านสายตา การพูด การได้ยินและสติปัญญาปะปนมาด้วย เด็กจะรู้สึกอายและมีปมด้อยมาก เด็กจะหงุดหงิด เจ้าอารมณ์ เนื่องจากไม่สามารถปฏิบัติงานได้ตามความต้องการ เพราะความผิดปกติของอวัยวะ เด็กบางรายจะกลายเป็นคนเก็บตัว อยู่แต่ในโลกของตนเอง

ในการปฏิบัติต้องพยายามสร้างความรู้สึกที่ดีให้เกิดขึ้นกับเด็ก พยายามให้เด็กยอมรับและกลับมาสู่โลกแห่งความจริง มีความศรัทธา และเคารพตนเอง (เพียงกาญจน์ สุวรรณปัทม 24 เมษายน 2535 : สัมภาษณ์)

กิจกรรมทางศิลปะที่นำมาให้เด็กปฏิบัติได้แก่ ปั้น ละเลงสี ระบายสี วาดภาพ บางครั้งจำเป็นต้องดัดแปลงอุปกรณ์เพื่อช่วยให้เด็กมีความสะดวกต่อการหยิบจับ เพราะบางครั้งเด็กอาจจะต้องใช้อวัยวะส่วนอื่น ๆ มาทดแทน เช่น อาจจะต้องใช้ปากหรือเท้าวาดภาพแทนมือ เป็นต้น

5. เด็กปกติที่มีความบกพร่องเฉพาะด้าน

เด็กประเภทนี้เหมือนกับเด็กปกติทั่วไป เพียงแต่มีความบกพร่องเฉพาะด้านซึ่งแบ่งออกได้ดังนี้ คือ

5.1 เด็กที่มีปัญหาด้านอารมณ์และพฤติกรรม (Emotionally Disordered) หรือเรียกย่อ ๆ ว่าเด็ก E.D. บางครั้งก็เรียก B.D. (Behaviorally Disordered) เด็กประเภทนี้มีปัญหาทางด้านอารมณ์และสังคม รวมไปถึงพฤติกรรมด้วย เด็กจะชอบประชดประชัน ต่อต้าน ขี้ขโมย ขี้ระแวง ไม้ไว้ใจใคร ไม่ทำตามกฎเกณฑ์ เก็บตัว พุดหยาบคาย ถ่มน้ำลาย บางครั้งก็ทำร้ายตนเอง ในการปฏิบัติจำเป็นต้องบำบัดโดยจิตแพทย์ และผู้เชี่ยวชาญด้านศิลปะบำบัด (Anderson, 1941 and Muller, 1986)

กิจกรรมศิลปะที่นำมาให้เด็กปฏิบัติได้แก่ การเลลงสี ปั้น หรือ
วาดคลึงดินเหนียว เป็นต้น

5.2 เด็กที่มีปัญหาด้านการเรียนรู้ (Learning Disability) หรือเรียกย่อ ๆ ว่าเด็ก L.D. เด็กประเภทนี้จะมีปัญหาด้านการเรียนรู้เกี่ยวกับการอ่าน เขียน และเลขคณิต จะมีลักษณะย้ำคิดย้ำทำ ไม่สามารถจัดระบบหรือเรียบเรียงขั้นตอนในการทำงานได้ บางรายมีลักษณะไม่อยู่นิ่ง บางรายมีการรับรู้ผิดปกติ (Gestalt) คือเห็นรูปไม่ครบ เช่น เห็นแต่รูปไม่เห็นพื้น หรือเห็นแต่พื้นไม่เห็นรูป (Lerner, 1972 and Smithe, 1991) ในการปฏิบัติจำเป็นต้องเน้นให้เด็กเกิดความเพลิดเพลินและมีการรับรู้ที่ดีขึ้น สามารถเรียบเรียงขั้นตอนหรือจัดลำดับความสัมพันธ์ได้ (Anderson, 1941 and Muller, 1986)

กิจกรรมทางศิลปะที่นำมาให้เด็กปฏิบัติได้แก่ การต่อกระดาษแข็ง กระดาษตะปู กิจกรรมที่เป็นสามมิติ ทอผ้า หรือสร้างสรรค์จากเศษวัสดุ หลับตาวาดภาพ ภาพผู้เป็นดวงดาว (Starter sheet) หรือบำบัดโดยภาพที่มีลักษณะคล้ายหยดหมึกพับครึ่ง เป็นต้น

ในประเทศไทยเริ่มมีสถานที่ที่นำกิจกรรมทางศิลปะมาใช้ปรับพฤติกรรมที่บกพร่องและเป็นปัญหาให้กับเด็กอย่างจริงจัง โดยมีการวางแผนและปฏิบัติงานโดยผู้เชี่ยวชาญดังนี้ คือ

1. ศูนย์ฝึกเด็กปัญญาอ่อนประชาคารปัญญา
2. โรงเรียนอนุบาลบ้านรัก
3. ศูนย์สุขวิทยาจิต กองสุขภาพจิต กรมการแพทย์ กระทรวงสาธารณสุข

ส่วนในต่างประเทศ การนำกิจกรรมทางศิลปะมาใช้ปรับพฤติกรรมที่บกพร่องหรือเป็นปัญหาให้กับคนไข้ เป็นเรื่องที่ได้ได้รับความนิยมน้อยกว่าหลายมาเป็นเวลานานพอสมควร นอกจากนี้ยังมีการศึกษาค้นคว้าและติดตามผลมาทุกระยะ ดังนี้

คันเคิล-มิลเลอร์ (Kunkle-Muller, 1985) ได้ทำการศึกษาเรื่อง "ความสามารถของนักศิลปะบำบัดที่ทำการบำบัดผู้ป่วยที่มีความบกพร่องทางด้านร่างกายสติปัญญาและอารมณ์" ผลการศึกษาพบว่านักศิลปะบำบัดสำเร็จปริญญาเอกร้อยละ 6.00 สำเร็จปริญญาโทร้อยละ 74.00 และสำเร็จปริญญาตรีร้อยละ 12.00 ส่วนใหญ่เรียนวิชาเอกทางด้านศิลปะบำบัดโดยตรง ส่วนที่เหลือเรียนวิชาเอกทางสาขาอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

นอกจากนี้ยังพบว่า ครึ่งหนึ่งของนักศิลปะบำบัดมีประสบการณ์ในการทำงานมาแล้วไม่ต่ำกว่า 5 ปี นักศิลปะบำบัดเชื่อว่า การยอมรับผู้ป่วยเป็นสิ่งสำคัญที่สุดในการให้การบำบัด รองลงมาคือ ต้องมีความรู้และทักษะ พร้อมกันนี้นักศิลปะบำบัดก็ต้องการเข้ารับการอบรมในด้านความรู้และทักษะในการบำบัดผู้ป่วยที่พิการ

แมคอินไทร์ (Mcintyre, 1987) ได้ทำการศึกษาเรื่อง "การใช้กิจกรรมทางศิลปะเพื่อปรับพฤติกรรมของเด็กกำพร้า" ผลการศึกษาพบว่า กิจกรรมทางศิลปะสามารถช่วยให้เด็กกำพร้ามีความเศร้าโศกและความล้มเหลวของตนเองได้ ทำให้เด็กกำพร้ามีพัฒนาการที่ดีขึ้น สามารถปรับตัวและแก้ไขปัญหาด่าง ๆ ได้ดีขึ้น

สแตนเบอร์เกอร์ (Steinberger, 1987) ได้ทำการศึกษาเรื่อง "การศึกษารายกรณีและผลของการใช้กิจกรรมทางศิลปะเพื่อปรับพฤติกรรมผู้ป่วยที่ได้รับความกระทบกระเทือนทางอารมณ์ เป็นโรคออทิสติก และได้รับบาดเจ็บทางสมอง" ผลการศึกษาพบว่า

1. หลังจากที่เด็กหญิง จอร์จينا (ผู้ป่วยที่ได้รับความกระทบกระเทือนทางอารมณ์และไม่สามารถเข้ารับการศึกษได้) ได้ทำกิจกรรมทางศิลปะเป็นเวลา 10 ปี เธอก็สามารถสร้างความสัมพันธ์กับผู้อื่นได้ และสามารถเข้ารับการศึกษาด้านภาษา ตลอดจนมีผลการเรียนที่ดีขึ้นเรื่อย ๆ

2. หลังจากที่เด็กหญิง บรอนเวน (ผู้ป่วยเป็นโรคออทิสติก และ มีความบกพร่องด้านการสื่อสาร) ได้ทำกิจกรรมทางศิลปะเป็นเวลา 10 ปี เธอก็ กลายเป็นคนที่มีความสามารถทางศิลปะ พร้อมทั้งมีความสามารถในการสื่อสารที่ดีขึ้น ในที่สุดเธอก็หายเป็นปกติ

3. หลังจากที่เด็กชาย ราฟ (ผู้ป่วยที่ได้รับบาดเจ็บทางสมอง โมโหง่าย และปัสสาวะรดที่นอน ตลอดจนไม่สามารถเข้ารับการศึกษได้) ได้ทำกิจกรรม ทางศิลปะเป็นเวลา 5 ปี อาการปัสสาวะรดที่นอนก็หายไป สามารถเข้ารับการศึกษ ได้ตามปกติ

แอมมอนด์ (Hammond, 1989) ได้ทำการศึกษาเรื่อง "การใช้กิจกรรม ทางศิลปะเพื่อรักษาอาการเสียสติของหญิงสาวที่ถูกกระทำทางเพศจากบุคคลใน ครอบครัว" ผลการศึกษาพบว่า กิจกรรมทางศิลปะช่วยให้เธอสามารถฟื้นฟูความรู้สึก และปรับสภาพจิตใจได้

เจราซี (Geraci, 1990) ได้ทำการศึกษาเรื่อง "การใช้กิจกรรม ทางศิลปะเพื่อปรับพฤติกรรมของนักเรียนที่มีปัญหาทางด้านอารมณ์และการปรับตัว" ผลการศึกษาพบว่า กิจกรรมทางศิลปะสามารถส่งเสริมให้นักเรียนมีปฏิสัมพันธ์ที่ดี ต่อกัน ทำให้นักเรียนรู้สึกภูมิใจในตัวเองและมีพัฒนาการทางสติปัญญาสูงขึ้นอีกด้วย

จากผลการศึกษาค้นคว้าทั้งหมดที่กล่าวมา เป็นสิ่งที่ยืนยันได้ว่ากิจกรรม ทางศิลปะเป็นกิจกรรมที่มีคุณค่า สามารถบำบัด รักษา และปรับเปลี่ยนพฤติกรรมที่ บกพร่องหรือเป็นปัญหาให้เป็นที่ไปตามแนวทางที่สังคมต้องการ กิจกรรมทางศิลปะ จึงมีส่วนสร้างเสริมลักษณะนิสัยที่ดีให้กับผู้ที่ได้ปฏิบัติ

กิจกรรมพื้นฐานเบื้องต้นทางศิลปะที่เด็กให้ความสนใจเป็นอย่างมากและ ถือได้ว่าเป็นการแสดงออกตามลักษณะนิสัยอย่างหนึ่งของเด็กได้แก่ การวาดภาพ ระบายสี ซึ่งจะเห็นได้จากรอบขีดเขียนของเด็กตามสถานที่ต่าง ๆ เช่น พื้นดิน พื้นทราย หรือกระจกที่มีฝุ่นจับ เป็นต้น (เลิศ อำนันทนะ 2532 : 138)

การวาดภาพ คือ การสื่อสารอย่างหนึ่งของเด็ก (Horovitz, 1976 : 28) ซึ่งสามารถสะท้อนถึงความคล้ายคลึงและแตกต่างกันไปตามประสบการณ์ เพศ อายุ ตลอดจนสภาพแวดล้อมรอบ ๆ ตัวของเด็ก ดังจะเห็นได้จากผลการวิจัยที่เกี่ยวข้องดังต่อไปนี้

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

เนื่องจากการวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเกี่ยวกับการวิเคราะห์ภาพวาดระบายสีของเด็กกำพร้าอายุ 7 ถึง 9 ปีในสถานสงเคราะห์ สังกัดกรมประชาสงเคราะห์ กระทรวงมหาดไทย ผู้วิจัยจึงขอเสนองานวิจัยที่เกี่ยวข้องเป็น 2 ตอน คือ

1. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับภาพวาดระบายสี และ
2. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเด็กกำพร้า

1. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับภาพวาดระบายสี

นัยนา คณานุรักษ์ (2530 : 88-90) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "การศึกษาการแสดงออกทางศิลปะโดยการเขียนภาพระบายสีของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ในโรงเรียนสาธิต สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย กรุงเทพมหานคร" มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการแสดงออกทางศิลปะโดยการวาดภาพระบายสีของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ในด้านการวาดภาพคน ภาพสัตว์ ภาพอิสระ การเลือกใช้ประเภทของสี การเลือกใช้สีและงานสร้างสรรค์ โดยใช้เครื่องมือที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นตามหลักทฤษฎีขั้นพัฒนาการทางศิลปะของโลเวนเฟลด์ และนำผลการแสดงออกทางศิลปะโดยการวาดภาพระบายสีมาวิเคราะห์ สถิติร้อยละ ไค-สแควร์ และค่าที่ t-test ผลการวิจัยพบว่า

1. การแสดงออกทางศิลปะโดยการวาดภาพระบายสีของนักเรียนเกี่ยวกับลักษณะภาพคน ภาพสัตว์ และภาพอิสระ อยู่ในขั้นพัฒนาการขั้นที่ 3 คือ ขั้นการวาดภาพอย่างมีรูปแบบเป็นของตนเอง (Schematic stage) ตามทฤษฎีขั้นพัฒนาการทางศิลปะของโลเวนเฟลด์

2. การเปรียบเทียบการแสดงออกทางศิลปะโดยการวาดภาพระบายสีเกี่ยวกับลักษณะภาพคน ภาพสัตว์ และภาพอิสระ โดยจำแนกตามเพศ นักเรียนชายและนักเรียนหญิง มีพัฒนาการทางการเขียนภาพต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.1

3. นักเรียนชายและหญิง เลือกใช้ประเภทของสีแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 สีประเภทที่นักเรียนชายใช้มาก คือ สีเมจิก สีประเภทที่นักเรียนหญิงใช้มาก คือ ดินสอสี

4. นักเรียนชายและนักเรียนหญิง เลือกใช้สีในการระบายภาพต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 สีที่นักเรียนชายและนักเรียนหญิงเลือกใช้มาก คือ สีแดง ส่วนที่นักเรียนชายและนักเรียนหญิงเลือกใช้น้อย คือ สีเทา

5. การแสดงออกทางศิลปะโดยการวาดภาพระบายสีของนักเรียนเกี่ยวกับงานสร้างสรรค์โดยจำแนกตามเพศ ปรากฏว่า นักเรียนชายและนักเรียนหญิง มีความสามารถในการแสดงออกทางศิลปะเกี่ยวกับงานสร้างสรรค์แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 งานสร้างสรรค์โดยการวาดภาพ ส่วนงานสร้างสรรค์ที่นักเรียนชายและนักเรียนหญิงทำคะแนนได้น้อยที่สุดคือ งานสร้างสรรค์เกี่ยวกับการเพิ่มและตัดทอนภาพ

อุทัยวรรณ บัวผัน (2530 : 47-49) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "การเปรียบเทียบความสามารถทางศิลปะของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยแบบเข้มงวดกวดขัน และแบบปล่อยปละละเลย" มีวัตถุประสงค์เพื่อเปรียบเทียบความสามารถทางศิลปะของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูต่างกัน โดยจำแนกตามเพศตัวอย่างประชากรในการวิจัยเป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ของโรงเรียนประถมศึกษา ในสังกัดกรุงเทพมหานคร จำนวน 168 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยสร้างขึ้นตามหลักทฤษฎีขั้นพัฒนาการทางศิลปะเด็กของโลเวนเฟลด์ และได้นำผลงานการวาดภาพของนักเรียนมาวิเคราะห์ทางสถิติโดยหาค่าเฉลี่ย และทดสอบความแตกต่างด้วยวิธีของตุกี (เอ) {Tukey(a)} ผลการวิจัยพบว่า

1. นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูต่างกัน มีความสามารถทางศิลปะแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05
2. นักเรียนชายและนักเรียนหญิงชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 มีความสามารถทางศิลปะแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01
3. นักเรียนชายและนักเรียนหญิงที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูต่างกันมีความสามารถทางศิลปะแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05
4. นักเรียนหญิงที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย โดยมีความเฉลียวของคะแนนความสามารถทางศิลปะสูงที่สุด เมื่อเปรียบเทียบกับกลุ่มอื่น ๆ ปรากฏว่า นักเรียนหญิงกลุ่มนี้มีค่าเฉลียวของคะแนนความสามารถทางศิลปะแตกต่างจากกลุ่มนักเรียนชายทุกกลุ่มของการอบรมเลี้ยงดูอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05
5. นักเรียนหญิงที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย มีค่าเฉลียวของคะแนนความสามารถทางศิลปะสูงกว่ากลุ่มนักเรียนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลยอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05

สมสมร ภูประกร (2531 : 59-60) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "การศึกษาขั้นพัฒนาการทางการวาดภาพของนักเรียนในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดกรุงเทพมหานคร" มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาขั้นพัฒนาการทางศิลปะเด็กในด้านการวาดภาพคน การใช้ช่องไฟ การใช้สี และการออกแบบ และโดยศึกษาจากนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ใช้เครื่องมือที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นตามหลักทฤษฎีขั้นพัฒนาการทางศิลปะเด็กของโลเวนเฟลด์ และได้นำผลงานการวาดภาพของนักเรียนมาวิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าสถิติโดยหาค่าจำนวนและร้อยละ ผลการวิจัยพบว่า

1. นักเรียนแต่ละกลุ่ม โดยส่วนใหญ่มีขั้นพัฒนาการทางศิลปะทางการวาดภาพเป็นไปตามเกณฑ์ที่โลเวนเฟลด์ได้ศึกษาค้นพบ
2. นักเรียนกลุ่มอายุ 12/1-14/0 ปี ส่วนใหญ่มีพัฒนาการทางการวาดภาพไม่เป็นไปตามทฤษฎีของโลเวนเฟลด์ คือ แทนที่จะมีขั้นพัฒนาการอยู่ใน

ขั้นที่ 5 (The stage of Reasoning) กลับมาอยู่ในขั้นที่ 4 (The Drawing Realism)

3. ลักษณะการวาดภาพคน การใช้ช่องไฟ การใช้สี และการออกแบบของนักเรียนโดยเฉลี่ยอยู่ในระดับที่ตรงตามเกณฑ์ปานกลาง

4. นักเรียนบางคนที่มีพัฒนาการทางการวาดภาพจัดอยู่ในขั้นที่ 2 (Pre-Schematic stage) ขั้นที่ 3 (Schematic stage) และขั้นที่ 4 (The Drawing Realism) มีพัฒนาการทางการวาดภาพบางลักษณะข้ามขั้นไปสู่ขั้นพัฒนาการขั้นที่สูงขึ้น

โกศล ภูพลอย (2532 : 91-93) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "การศึกษาการแสดงออกทางศิลปะโดยการวาดภาพระบายสี ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ เขตการศึกษา 10" มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการแสดงออกทางศิลปะโดยการวาดภาพระบายสี ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาแห่งชาติ เขตการศึกษา 10 จำนวน 130 คน โดยใช้เครื่องมือที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นตามหลักทฤษฎีขั้นพัฒนาการทางศิลปะของโลเวนเฟลด์ ผลการวิจัยพบว่า

1. ด้านการวาดภาพคน นักเรียนแสดงออกโดยการเน้นความแตกต่างระหว่างเพศด้วยเสื้อผ้า เครื่องแต่งกาย และทรงผมมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 99.23 แสดงออกทางกริยาการเคลื่อนไหวน้อยที่สุดคิดเป็นร้อยละ 23.08

2. ด้านการจัดพื้นที่ นักเรียนแสดงออกโดยแสดงความสัมพันธ์ของสิ่งต่าง ๆ ในภาพได้ถูกต้องตามความเป็นจริงมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 98.46 แสดงออกทางลักษณะสามมิติน้อยที่สุด คิดเป็นร้อยละ 15.38

3. ด้านการใช้สี นักเรียนแสดงออกโดยใช้เส้นในการระบายสีซ้ำ ๆ ไปตามทิศทางเดียวกันมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 92.31 แสดงออกถึงความแตกต่างของสีที่ใกล้เคียงกันน้อยที่สุด คิดเป็นร้อยละ 50.77

4. ด้านการออกแบบ นักเรียนแสดงออกโดยเน้นการตกแต่งเสื้อผ้า เครื่องแต่งกาย เครื่องประดับมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 83.08 แสดงออกถึงความแตกต่างระหว่างเพศน้อยที่สุด คิดเป็นร้อยละ 66.92

ทรอจเลอร์ (Trogler 1981 : 1951-A) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "การวาดภาพบ้านที่อยู่บนเชิงเขาของเด็ก" มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาพัฒนาการความเข้าใจเกี่ยวกับระยะในการวาดภาพของเด็กจากการใช้เส้นระนาบ เส้นแนวตั้ง และความสัมพันธ์ระหว่างรูปทรงของบ้านกับเนินเขา กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ศึกษา คือ นักเรียน เกรด 1, เกรด 3, และเกรด 5 ในสหรัฐอเมริกา โดยแบ่งนักเรียนออกเป็น 2 กลุ่ม เด็กกลุ่มแรกจัดให้มีส่วนร่วมในโปรแกรมเกี่ยวกับโครงสร้างของสถาปัตยกรรม ส่วนเด็กกลุ่มหลังได้รับการสอนโดยเน้นการใช้สีและเทคนิคทั่วไปทางศิลปะหลังจากการทดลอง 10 สัปดาห์ ผลการวิจัยพบว่าภาพวาดของเด็กกลุ่มแรกสามารถแสดงรายละเอียดรอบ ๆ บริเวณเนินเขา รายละเอียดของสิ่งก่อสร้างได้ดีกว่าเด็กกลุ่มหลัง

เบอร์ตัน (Burton 1981 : 2561-B) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "การใช้เส้น การจัดพื้นที่ และความหมายในภาพคนของเด็กอายุ 8 ถึง 15 ปี" มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการใช้เส้นลักษณะแรงเงาในการวาดภาพ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ศึกษาคือ นักเรียนอายุ 8-15 ปี ในบอสตัน โดยให้เด็กวาดภาพคนจากความทรงจำ และวาดจากการสังเกต ซึ่งผู้วิจัยจะสัมภาษณ์เด็กเกี่ยวกับการใช้เส้น และความหมายของเส้น ผลการวิจัยพบว่า

1. เด็กวาดภาพจากความทรงจำจะใช้เส้นและการใช้พื้นที่ว่างได้ไม่ดีเหมือนกับการวาดภาพจากการสังเกต
2. การวาดภาพจากความทรงจำและการวาดภาพจากการสังเกตสามารถแสดงลักษณะสามมิติได้เหมือนกัน โดยเฉพาะด้านความหนาหรือความลึก
3. การวาดภาพคนที่มีรูปแบบคล้ายกันแต่การแสดงลักษณะสามมิติและแรงเงาเด็กโตจะวาดภาพได้ดีกว่า

4. แนวคิดในการใช้เส้น การใช้พื้นที่ว่าง สัดส่วน แสดงให้เห็นถึงความแตกต่างของเด็กแต่ละคน

โคลเบิร์ต (Colbert 1988 : 103-104) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "ปัญหาการแสดงออกทางด้านรูปทรงสามมิติของเด็กก่อนวัยเรียนและเด็กเกรด 3" มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาพัฒนาการในการวาดภาพสามมิติของเด็กก่อนวัยเรียน และนักเรียนเกรด 3 กลุ่มตัวอย่างที่ศึกษา คือ เด็กก่อนวัยเรียนที่มีอายุระหว่าง 4 : 2 ปี ถึง 5 : 6 ปี จำนวน 70 คน และนักเรียนเกรด 3 ที่มีอายุระหว่าง 8 : 5 ปี ถึง 9 : 5 ปี จำนวน 70 คน โดยให้กลุ่มตัวอย่างวาดภาพจากหุ่นที่มีลักษณะสามมิติ ผลการวิจัยพบว่า

1. ลักษณะที่เด็กก่อนวัยเรียนสามารถวาดภาพสามมิติได้มากที่สุด คือ แสดงความกว้าง ความยาว และความลึกของภาพเป็นรูปสามเหลี่ยม วางซ้อนอยู่ส่วนบน คิดเป็นร้อยละ 24
2. ลักษณะที่เด็กก่อนวัยเรียนสามารถวาดภาพสามมิติได้ใกล้เคียงความจริงที่สุดคือ แสดงด้านข้างสองด้านคล้ายภาพ อ็อบลิค (Obliques) คิดเป็นร้อยละ 13 ของกลุ่มตัวอย่างในวัยเดียวกัน
3. ลักษณะที่นักเรียนเกรด 3 สามารถวาดภาพสามมิติได้มากที่สุดคือ แสดงความกว้าง ความยาว และแสดงความลึกของภาพเป็นรูปสามเหลี่ยมวางซ้อนอยู่ส่วนบน คิดเป็นร้อยละ 33 ของนักเรียนกลุ่มตัวอย่างในวัยเดียวกัน
4. ลักษณะที่เด็กเกรด 3 สามารถวาดภาพสามมิติได้ดีที่สุดคือ แสดงความกว้าง ความยาว และความลึกของภาพเป็นลักษณะภาพ ไอโซเมตริก (Isometric)

ฮาร์ต (Heard 1988 : 22-231) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "สไตล์การวาดภาพของเด็ก" มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความแตกต่างของลักษณะเฉพาะตัวในการวาดภาพของเด็ก กลุ่มตัวอย่างคือ เด็กที่มีอายุระหว่าง 6, 7 และ 8 ปี จากโรงเรียนแมนฮัตตัน จำนวน 102 คน โดยให้เด็กวาดภาพจาก

เรื่องราวที่นักเรียนและครูเขียนขึ้นแล้วนำภาพวาดของเด็กมาเปรียบเทียบตามเกณฑ์ของ วิคเตอร์ โลเวนเฟลด์ แล้วคัดเลือกภาพเป้าหมายมา 15 คู่ เพื่อเปรียบเทียบความคล้ายคลึงและความแตกต่างกัน โดยใช้ค่าสถิติ ANOVA ผลการวิจัยพบว่า

1. เด็กวาดภาพช้างโดยไม่คำนึงถึงเรื่องราวได้ไม่แตกต่างกับการวาดภาพผู้หญิงแก่ และภาพแมวอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ
 $F(2, 10) = .71, P < .49$

2. ภาพที่เด็กวาดเรื่องเดียวกันพบว่า ไม่มีความคล้ายคลึงกันมากไปกว่าภาพที่วาดจากเรื่องที่แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญ
 $F(9, 18) = 1.49, P < .22$

จากผลการวิจัยที่เกี่ยวกับการแสดงออกทางศิลปะโดยการวาดภาพระบายสี แสดงให้เห็นว่า ความแตกต่างกันในเรื่องเพศ วัย สภาพแวดล้อม ตลอดจนความบกพร่องบางอย่างล้วนมีผลทำให้เด็กแสดงออกทางศิลปะโดยการวาดภาพระบายสีแตกต่างกันไปด้วย ดังนั้นจึงเป็นที่น่าสนใจว่า เด็กกำพร้าจำนวนหนึ่งซึ่งไม่ได้เติบโตอยู่ในระบบของครอบครัว เช่นเดียวกับเด็กทั่วไป จะมีการแสดงออกในเรื่องนี้อย่างไรบ้าง และหากได้รับทราบเรื่องราวต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกันเด็กกำพร้าเหล่านี้ ก็จะเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาค้นคว้ามากยิ่งขึ้น ผู้วิจัยจึงขอเสนองานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเด็กกำพร้าดังต่อไปนี้

2. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเด็กกำพร้า

เปรมสุริย์ เชื่อมทอง (2526) ได้ทำวิจัยเรื่อง

"การศึกษาเปรียบเทียบปัญหาสุขภาพจิตเด็กวัยรุ่นในสถานสงเคราะห์กับเด็กวัยรุ่นในโรงเรียน" มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาเปรียบเทียบปัญหาสุขภาพจิตของเด็กวัยรุ่นในสถานสงเคราะห์กับเด็กวัยรุ่นในโรงเรียน เมื่อแยกตามสถานศึกษา เพศ และอายุ วิธีการศึกษาใช้แบบทดสอบสุขภาพจิต ประชากร คือ เด็กวัยรุ่นในสถานสงเคราะห์เด็กชายบ้าน ปากเกร็ด และเด็กหญิง บ้านราชวิถี จำนวน 567 คน และนักเรียนโรงเรียนนวมิรุทธธรรมสถิต จำนวน 1,003 คน

ผลการศึกษพบว่า ปัญหาด้านสุขภาพจิตที่พบในวัยรุ่นมี 6 ด้านได้แก่ ย้ำคิดย้ำทำ ไม่ชอบติดต่อกับคนอื่น ซึมเศร้า วิตกกังวล กลัวโดยไม่มีเหตุผล และหวาดระแวง จากการเปรียบเทียบพบว่า เด็กวัยรุ่นในโรงเรียนมีสุขภาพจิตดีกว่าเด็กวัยรุ่นในสถานสงเคราะห์ทุกด้าน เมื่อพิจารณาตามเพศ เด็กวัยรุ่นชายมีสุขภาพจิตดีกว่าวัยรุ่นหญิงทั้ง 6 ด้าน สำหรับการเปรียบเทียบเฉพาะสถานสงเคราะห์พิจารณาตามเพศ พบว่า เด็กวัยรุ่นชายมีสุขภาพจิตดีกว่าเด็กวัยรุ่นหญิงในด้านย้ำคิดย้ำทำ ไม่ชอบติดต่อกับผู้อื่น ซึมเศร้า และกลัวโดยไม่มีเหตุผล ส่วนเด็กวัยรุ่นชายในโรงเรียนมีสุขภาพจิตดีกว่าเด็กวัยรุ่นหญิงในโรงเรียนด้าน ไม่ชอบติดต่อกับผู้อื่น ซึมเศร้า วิตกกังวล และกลัวโดยไม่มีเหตุผล สำหรับเด็กชายวัยรุ่นในโรงเรียนมีสุขภาพจิตดีกว่าเด็กวัยรุ่นชายในสถานสงเคราะห์ เพิ่มอีก 2 ด้าน ได้แก่ ความรู้สึกป่วยทางกาย ไม่ชอบติดต่อกับผู้อื่น ซึมเศร้า วิตกกังวล ก้าวร้าว กลัวโดยไม่มีเหตุผล หวาดระแวง และเป็นโรคจิต และผลการเปรียบเทียบเด็กวัยรุ่นหญิงในโรงเรียนกับเด็กวัยรุ่นหญิงในสถานสงเคราะห์ มีผลลัพธ์เช่นเดียวกับเด็กวัยรุ่นชายในโรงเรียนกับเด็กวัยรุ่นชายในสถานสงเคราะห์ สาเหตุที่เป็นเช่นนี้ เนื่องมาจากบิดามารดาไม่ต้องการบุตรและทอดทิ้งบุตรไว้ในสถานสงเคราะห์

เกรียงศักดิ์ ไทยคุณันท์ (2531) ได้ทำวิจัยเรื่อง

"สภาพการถูกทอดทิ้ง และปัญหาของเด็กกำพร้า เด็กยากจน วัดสระแก้ว อำเภอป่าโมก จังหวัดอ่างทอง" มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพของครอบครัวของเด็กและปัญหาที่เกิดขึ้น วิธีการศึกษาใช้การศึกษากาสนาม ใช้แบบสอบถาม ประชากรคือ เด็กที่อาศัยอยู่ในวัดสระแก้วจำนวน 399 คน บุคคลที่เกี่ยวข้องจำนวน 60 คน วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าสถิติร้อยละ ผลการศึกษพบว่า เด็กที่อยู่ในวัดมีทั้งเด็กกำพร้า และเด็กยากจน ปัญหาที่เกิดขึ้นมีดังนี้ คือ

1. ปัญหาด้านอาหารมีปริมาณไม่พอเพียงและด้อยคุณภาพ
2. ที่อยู่อาศัย อุปกรณ์เครื่องใช้ เครื่องนุ่งห่มยังขาดแคลน
3. ด้านการปกครอง ทางวัดทำได้ไม่ทั่วถึง ไม่สามารถจัดอบรม

ได้เต็มที่ ผลที่ตามมาคือ เด็กขาดระเบียบวินัย

วนิดา หัตถพันธ์ (2531) ได้ทำการศึกษาเรื่อง "สุขภาพจิตของเด็กกำพร้าวัดสระแก้ว" มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัญหาสุขภาพจิตของเด็กกำพร้า วัดสระแก้ว จังหวัดอ่างทอง วิจัยศึกษา ศึกษาจากเอกสาร และใช้แบบสอบถาม แบบทดสอบบุคลิกภาพเด็กวัยเริ่มเข้าเรียน อี.เอส.พี.คิว. (E.S.P.Q.) ผลการศึกษาพบว่า เด็กกำพร้าวัดสระแก้วมีบุคลิกภาพผิดปกติตั้งนี้คือ ชอบพึ่งพาผู้อื่น ชอบเก็บตัว อ่อนไหวง่าย เฉื่อยชา ซื่อาย นอกจากนี้ ยังพบว่า เด็กกำพร้า วัดสระแก้ว มีปัญหาด้านสุขภาพจิตค่อนข้างมากสองด้าน คือ มีความวิตกกังวลสูง และขาดความเป็นอิสระ จากการเปรียบเทียบพบว่า เด็กกำพร้าหญิงมีความวิตกกังวลมากกว่าเด็กกำพร้าชาย

องเดร (Andre, 1985) ได้ทำการศึกษาเรื่อง "การดูแลเด็กที่ไม่เหมาะสมกับเด็กพิเศษ : การศึกษาลักษณะครอบครัวและการให้บริการ (การทารุณกรรม, ความบกพร่องของพัฒนาการ, การละเลย, สมองช้า, ปัญหาทางอารมณ์)" มีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินจำนวนเด็กพิการ ซึ่งได้รับการบริการจากองค์การทางสังคม และหาความแตกต่างระหว่างเด็กพิการกับเด็กปกติตามลักษณะของครอบครัว ซึ่งจะแยกเด็กที่ถูกทารุณและเด็กที่ไม่ถูกทารุณ ตลอดจนเพื่อศึกษาลักษณะบริการที่ให้กับเด็กพิการ และเด็กปกติที่ถูกทารุณ วิธีการศึกษาศึกษาโดยเก็บข้อมูลจากเด็กพิการที่ถูกทารุณจำนวน 319 คน ผลการศึกษาพบว่า มีเด็กพิการซึ่งถูกทารุณจำนวน 23 % เป็นเด็กที่มีปัญหาด้านอารมณ์ เนื่องจากการถูกทารุณกรรมจากผู้ดูแล เพราะเด็กเหล่านี้ไม่มีผู้ปกครองเลี้ยงดูเป็นเด็กเร่ร่อน ไม่มีที่อยู่อาศัย ขาดความรัก ความอบอุ่น เด็กพิการและเด็กปกติที่ถูกทารุณจะมีปัญหาด้านสุขภาพจิต ควรมีบริการในการช่วยเหลือให้เด็กได้มีที่อยู่ถาวร โดยการรับเด็กเป็นบุตรบุญธรรม

เคนเนดี (Kennedy, 1985) ได้ทำการศึกษาเรื่อง "การประมาณค่าของผู้ดูแลเด็กเกี่ยวกับทักษะการแก้ปัญหาสังคมของเด็ก" มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการประมาณค่าของผู้ดูแลเด็กเกี่ยวกับทักษะการแก้ปัญหาสังคมของเด็ก ในเรื่องความสำคัญของทักษะการแก้ปัญหาสังคมที่มีต่อพฤติกรรมปรับตัว

ของเด็ก วิธีการศึกษา ศึกษาโดยหาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรกับกลุ่มตัวอย่างคือ ผู้ดูแลเด็ก จำนวน 85 คน และเด็กจำนวน 82 คน จากหน่วยสงเคราะห์ 7 แห่งในรัฐแมสซาชูเซตส์ ผลการศึกษาพบว่า ผู้ดูแลเด็กประมาณค่าทักษะการแก้ปัญหาเด็ก ได้ถูกต้องและมีประสบการณ์ดูแลเด็กพอสมควร

วิมพ์ไอเมอร์ (Wimpfheimer, 1986) ได้ทำการศึกษาเรื่อง "ภาวะคับขันในการสงเคราะห์เด็ก ปี ค.ศ. 1980 (เยาวชนไร้ที่อยู่)" มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึง สาเหตุที่เด็กในสถานสงเคราะห์ต้องการออกจากสถานสงเคราะห์ เมื่ออายุครบ 18 ปี วิธีการศึกษา ศึกษาโดยเก็บข้อมูลจากผู้มารับบริการเป็นระยะเวลา 18 เดือน เพื่อศึกษาความต้องการของผู้มารับบริการ และเก็บข้อมูลจากการออกโครงการ Crossroad ผลการศึกษาพบว่า เด็กในสถานสงเคราะห์ ยังไม่พร้อมในการออกไปใช้ชีวิตโดยลำพัง เด็กเหล่านี้ต้องการรับบริการในโครงการ Crossroad ซึ่งเป็นโครงการช่วยฝึกทักษะให้กับเด็กโดยรับให้คำปรึกษากับเด็กเวลาใดก็ได้

โคนิก (Konik, 1987) ได้ทำการศึกษาเรื่อง "เด็กที่อาศัยอยู่ในบ้านพักชั่วคราวแถบฟลอริดา : ปัญหาความประพฤติกความสามารถปรับตัวทางสังคม และทัศนคติต่อโรงเรียน" มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัญหาความประพฤติกความสามารถปรับตัวทางสังคมและทัศนคติต่อโรงเรียนของเด็ก ซึ่งอาศัยในบ้านพักชั่วคราวแถบฟลอริดา รวมทั้งศึกษาความสัมพันธ์ในเรื่องตัวแปรต่าง ๆ คือ อายุ เพศ เชื้อชาติ ประเภทของครอบครัว ประเภทปัญหาของครอบครัว ระยะเวลาที่อาศัยในบ้านพัก และจำนวนของการโยกย้ายที่อยู่อาศัย วิธีการศึกษา ศึกษาโดยใช้แบบสำรวจพฤติกรรมของเด็ก เก็บข้อมูลจากผู้ปกครองของเด็กในบ้านพัก 11 แห่ง และใช้แบบวัดทัศนคติกับเด็กจำนวน 35 คน เพื่อวัดทัศนคติที่เด็กมีต่อโรงเรียน ผลการศึกษาพบว่า เด็กที่อยู่ในบ้านพักชั่วคราวมีปัญหาด้านความประพฤติ และมีความสามารถปรับตัวทางสังคมบกพร่อง แต่เด็กมองโรงเรียนเป็นที่พึ่ง ดังนั้นอาจารย์แนะแนวในโรงเรียนควรจะให้ความช่วยเหลือเด็กไร้ที่อยู่อาศัยได้

พัฒนาเรียนรู้ปรับปรุงความประพฤติให้เหมาะสม สามารถปรับตัวอยู่ในสังคม ได้อย่างมีความสุข

ซาลดอฟ (Saldov, 1988) ได้ทำการศึกษาเรื่อง

"การผสมสังคม, นิเวศวิทยาสังคม และการตอบสนองทางการศึกษาของเด็ก ในสถานสงเคราะห์" มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการผสมสังคม ของการพัฒนาสถานสงเคราะห์และชุมชน ภูมิหลังทางสังคม, รูปแบบของกิจกรรม ในครอบครัวที่มีฐานะต่ำการตอบสนองต่อการศึกษาของเด็ก วิธีการศึกษา ศึกษาโดยใช้แบบทดสอบกับเด็ก จำนวน 205 คน ผู้ปกครอง จำนวน 107 คน ผลการศึกษา พบว่า พื้นฐานทางการศึกษา ฐานะของครอบครัว เชื้อชาติ และเพศ

จากผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเด็กกำพร้าที่กล่าวมาทั้งหมด จะเห็นได้ว่า นอกจากเด็กกำพร้าจะเป็นผู้สูญเสียโอกาสที่พึงได้รับจากครอบครัว และต้องประสบ ปัญหาเดือดร้อนในด้านต่าง ๆ แล้ว เด็กกำพร้ายังมีชีวิตต่อการเลี้ยงทุกรูปแบบแล้ว สิ่งเหล่านี้น่าจะเป็นส่วนหนึ่งที่สะท้อนให้เห็นถึงความสิ้นคลอนและล้มเหลวของสถาบัน ครอบครัวยิ่งสมควรที่จะต้องร่วมกันขบคิดร่วมมือกันดำเนินการแก้ไขอย่างจริงจัง ต่อเนื่อง เพื่อให้เด็กได้รับสิทธิและโอกาสที่สูญเสียไปกลับคืนมาถึงแม้จะเป็นเพียง เล็กน้อยก็ตาม

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย